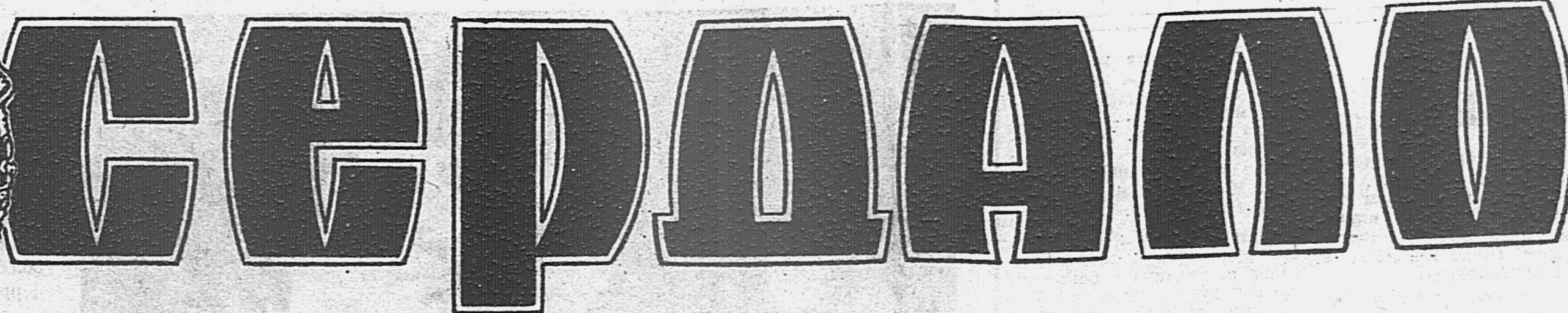
Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 27 ДЕКАБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 154 (7657). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ОБКОМЕ

КПСС обкома бюро аргIанарча заседане дийцар «Шалински района «Джалка» совхоза партокомо хозрасчетага, самофинансированега, арендни подрядага бовлара идеологически Iалашо яра беча балхах» дола дош. ТIайицача соцам тIа белгалдоаккх, къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни формашка довлара дешаш партийни собранешка, цехови парторганизацей секретарий, партгруппоргий, идеологически актива семинарски занятешка дийца хилар. Совхозе вIашагIъеллай «Йизза йола хозрасчет, шийга дIадахар меттаоттадар, самофинансировани» яха курс Iомаергйола социалистически боахам лелабара 9 школа. Цу дерригне а совхозага йиш хилийтар экономически хьокхамаш дикка лакхде. 1988 шера боахаме боала пайда лакхлургба, дIадахача шера хинначул шозза дукхагIа хулаш, цхьа миллион сомага а кхоачаргба.

Из иштта дале а, совхоза партийни комитето боахам лелабара кердача методашка довлара бола идеологически Iалашо яра болх хIанз а КПСС XXVII съездо, XIX Ерригсоюзни конференце дIадехараша ма яххара бац. Партком, цехови парторганизацеш йизза мукъаьннаяц къаьнача методех, белгалдаьха гIулакхаш хила боаггIача тайпара болча организторски балхаца чIоагIдац. Идейно кхетам балара дешаш дуккхаза а дувц боахама балхах къоастадаь. Боахаме болх бечарех ахане кIезигагIбараш мара юкъеэзабац политически экономически дешара.

Боахам лелабара кердача формашка довлара балха тIехь кIезига хIама ду общественни организацеша. Къахьегам вIаштIехьбаккхара кердача формашка хьежжа вIаштIехьъяьккхаяц социалистически яхь, къахьегамхой хаттарийи замечанейи учет лелаяц, ма йоаггIара кхоачашъяц цхьайола социальни проблемаш.

КПСС обкома бюрос «Джалка» совхоза партком (секретарь н. А. А. Берсанов) декхарийла йир белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадаха, коммунисташеи парте боацарашеи XIX Ерригсоюзни партийни конференце, перестройка хIанзарча этапа, эггара хьалха баха нах кхачанна дикагIа Iалашбарах йола конференце решенеш партийно-политически кхоачашъяра долча актуальни дешай хьакъехьа г. Ореле хиннача совещане материалаш Iомаяра идеологически актива болх тIаберзабе. Парткома тIадиллад боахама гIулакхаш чакхдахара идейно-кхетамбалара балхо еш йола влияни чIоагIъе, юртарча къахьегамхошта шоаш лаьттан дай хилара уйла чуйоссае, общественни хетар довза а вIаштIехьдаккха а, арендни подрядага довлача хана хьахула проблемаш шоай ханнахьа кхоачашъе.

Юртбоахама производство интенсивчи технологешца, хозрасчетаца, арендни гIулакхашца лелаяра, 1988 шера 14—15 ноябре г. Ореле хиннача совещане дIадехарашкеи цига оттадаьча декхарашкеи хьежжа, уж республика агропромышленни комплексе юкъедоаладара, кадраш Iомаяра хьакъехьа кхы тIа де дезарех дийцар.

КПСС горкомашкара, райкомашкара, республика Госагропромагара дIадийхар бюрос Iан замалахьа массе боарамий кадрашта боахам лелабара интенсивни методаш, хозрасчет, арендни гIулакхаш Iомаделга вIаштIехьдаккхар, кулгалхой, специалистий, лохерча звеной кулгалхой, юртбоахама производства берригача къахьегамхой школашта йола дешара планаш чIоагI а йир.

Областной парторганизаце членски взносаш дIателача цIенхашттара кхоачамбоацараш гучадаьха йола 1988 шера 26 февралера решени кхоачашъяра тIахьожам лоаттабеча порядкагIа Грозненски районни парторганизаце балха анализ йир. Бюрос белгалдаьккхар, партийни дисциплина чIоагIъяра, членски взносаш хьателача порядок оттаяра коммунистий бехктокхам лакхбеш районе гIулакхаш деш хилар. ХIара бетта 3 процентага кхоачаш КПСС членаш хул членски взносаш шоай ханнахьа дIа ца луш.

Обкома бюрос КПСС Грозненски райком декхарийла йир уж кхоачамбоацараш дIадоахаргдола гIулакхаш де, бокъо толхаяь хIара моттиг юххьанцарча парторганизаце ювца, дIайовзийта, коммунисташка цох принципиальни мах байта.

КПСС обкома бюрос дийцар Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи тIема дисциплина чIоагIъярах дола КПСС ЦК соцамаш кхоачашдеш хиларах дола дош, ТIема-патриотически, интернациональни кхетам лулга, кагий нах СССР Герзашцарча Низий мугIарашка гIулакх де кийчбелга дикагIа хилар белгалдаьккхад.

Из иштта дале а, республика цхьайолча районашка тIема-патриотически кхетам лучеи кагий нах эскаре гIулакх дара кийчбечеи кхоачамбоацараш хулийт. Теркама кIалара бувлийт антиобщественни гIулакхаш леладара тIера бола призывникаш. 70 процент гаргга йолча дешара заведеней яц кагий нах юххьанца тIема а физически а кийчбара дешара-материальни база йизза йола комплекс. Республика районашкара тIабийхача кагийча наха эскаре ма доаггIара гIулакх ца деш моттигаш я.

Бюрос КПСС горрайкомашка дIадийхар республика комсомольски организацешца, кхыча органашца цхьана кагийча наха тIемапатриотически кхетам лулгеи уж эскаре гIулакх дара кийчбелгеи овлангара тоадарах КПСС ЦК-ас дIадехараш дувцилге йоацаш кхоачашдара кхы тIа а гIулакхаш делга, цу балха тIа долаш дола кхоачамбоацараш дIадоахилга.

«Ульяновски областа хьакъехьа 1988 шера 13 августе хиннача КПСС ЦК соцамо дIадехарашка хьежжа областной парторганизаце «Къахьегамхой политически экономически дешара система эргаяккхарах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбеш хиларах» долча идеологически отдела записка хьежар. Цхьадола кхы дешаш а дийцад.

ХЬОНА, АРМЕНЕ ХАЛКЪ

ВЕЖАРАШТА ВО ТIАКХАЬЧАЧА

Вай мохк баьнна ца Iеш, дерригa дуне а оарцагIдаьннад доккха во тIакхаьчача Арменена. Массане а дегашка аьгад цига аьга лаьтта, массане а коацка-карташка кхаьчад цигара таьзет.

Таханара ди хьатIакхоаччаш 30 эзар сом совгIа ахча дIадахийтад наьсархоша Армене. Трикотажни фабрикерча мехкараша 2000 барзкъа дахьийтад, мерза хий доаккхача заводо — 600 шуша хий, маькхъеча заводо — 200 килограмм хьовла... ЦIераш яьха варгвац шо-шоашкара доагIа новкъостал деча предприятей, организаций, учрежденей. 150 дезал чуэца фусамаш, 130 бо чуэца моттигаш а кийчъяьй берий бешамашка.

...Дагаух Армене мохк аьгаб, аьнна районе хоам кхаьча хьалхара сахьаташ.

— Эггара хьалха — цIий, новкъостий, — аьлар штаба начальникалла хержача райисполкома председатела заместитела Х. Батыжева. — Донораш а беррига нах а оарцагIбаьха цIий даккха деза больницешка.

Дукха ха яккхацар вIашагIкхийттача наха. Лоацца дар оала дош: из хьа а алалехьа ховра хIаранена из санна йола моттиг тIакхаьчача ше фу де деза.

. Предприятешка, совхозашка шоай дикагIйола техника хьахаржа, из дIаяхьа транспорт кийчъе болабелар ахархой а.

Цхьа сахьат далалехьа хоам кхаьчар «40 лет Октября» яхача совхозера: «Камазаш» юкъе а йолаш, йоккхагIа йола 10 автомашинеи цу тIа йотта бульдозераши кхыйола техникеи кийча я, новкъа маца довла деза тха, аьнна. Цул совгIа, йоахар совхоза директора Б. Дударова, тха совхозе мел вола саг шин дийнахьа баьча балхах шоашта доагIа алапи Арменена деча новкъостала фонда юкъедахийта лаьрхIа а ба.

ТIехьагIа хайра тхона цу совхоза болхлоша 12 эзар сом ахча цу фонда юкъедихьалга. Цул совгIа бераш чуэца дукха моттигаш а лехар шоай юртарча берий беша а кхычахьа а. Цунца цхьана дукха истий гуллу юрта Советий исполкомашка укх деношка: сонеи-сонеи иззал бераш лу далар яхаш.

ТIой-Юрта царех цхьанеца — Бекова Маремаца — къамаьл хилар тха:

— Хьа хьай ма дий пхиъ.

— ХIама дергдац. — БархI а кхоабалургда сога-м.

— Шиннена доал-м сона а дулургдар, — яхаш бIаргах йовлакх а хьекхаш, цхьа йоккха саг а латтар цунна гIехьашка.

ЦаI къахьегама коллектив, дешара заведени, кооператив яц Наьсаре Армене ахчанца, кхыдолча рузкъанца гIо де, хIаьта цигара доаладаь бер, дезал чуэца, балха отта веза царех саг балха дIаэца кийчо ца еш. Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» яхача заводо болх бе 50 моттиг нийсъяьй царна, хIаьта цига болх беш болча дуккхача исташа бераш чуэца моттигаш а Iалашъяьй. Цул совгIа, шоаш мах боацаш шин дийнахьа къахьийга даьккха 22 эзар сом алапи а дIахьийтад «Электроинструментцаша» Арменерча шоай вежарашта.

ДIа-хьа мел вахача. Iохьал мел хайнача метте из мара дувцаш хIама дац районе укх деношка.

ХIаране 20—30 сом а дуллаш, ахча диллар новкъостала йолча фонда счете совхоза - техникума дуккхача преподавателаша, специалисташа. Шо-шоашта могаш дола новкъостал дир цига деша дагIача бераша а. Дерригa а вIашагIкхийттачох 2 эзар сом ахча хилар. ДIахо а шоашта могаш дола гIо-новкъостал де кийча ба уж.

— Кхо бо чуэца а сай бераш леладечул дуккха хьамсарагIа уж леладе а кийча я со, — аьлар техникума преподавателa Г. Осипашвиле.

Лоацца аьлча, ерригa интернациональни цхьоагIо къаьгга гучайоалаш латт Наьсаре укх деношка.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

Массане гIулакх

Дукха ха йоацаш «Красный молот» завода культура ЦIагIа чакхъяьннача собране дуккхачар теркам тIаэзар. Предприяте кулгалхошца, специалисташца цхьана цига дакъа лоацаш бар укхаза квартирашта очереде латта нах.

Юххьанца къамаьл дир завода директора Г. М. Мусалимова. Цо дийцар кастта Малгобекская яхача улицагIа эксплуатаце дIадала дезаш 40 квартира чуйола цIа хиларах. Заводчанаша шоаш дакъа лоац цига чура балхаш деча.

Укх бетта денз 160 квартира чуйола керда цIа хьалде дIадоладаьд заводерча болхлошта лаьрхIа.

Массехк шу хьалха дика лелар укхаза боахама хьисапе цIенош хьалделга. Цхьабакъда, завода экономика цхьан юкъа юхаялар бахьан долаш, из гIулакх тесса дитадар. ХIанз юхадийнде лаьрхIад из. Цунна дола къаьгга тешал — кастта хьалъе йолаергйола 51 коттедж. Цига баха хайшарашта квартира яларал совгIа, цIен юхxе 6 сотых лаьтта а хьакъоастадергда.

«Алханчуртский» яхача совхозе массанена дика вовзаш саг ва тракторно-кхаш леладеча бригада кулгалхо Дарсигов Мувса. Ше укхаза къахьегача дуккхача шерашка даим а хьалхалаттарий мугIарашка волаш, ший балхах дог лазаш, техникага лерттIа бIарг локхаш, ший декхараш даим тIехкхоачашдеш хьавенав из. Цунна дика йовз лаьтта леладара технологи, агротехника, ший кхай тIа визза да волаш хьавенав из хIанзалца. Иштта хила Iомабу цо ший новкъостий а.

СУРТА ТIА: М. Дарсигов.

Х. СЕРОВА сурт.

Яхьа дневник

• ЛаьрхIар кхоачашду

Дуккхача шерашка республике тIехьаюсача предприятешта юкъе яр Грозненски кога гIирс бу фабрика. ХIанз цун гIулакхаш овлангара денз хувцаденнад. Цунна къаьгга тешал деш я чакхбаьннача цхьайтта бетта итогаш. Цу юкъа фабрика коллективо арахеца безаш хиннар 2084 эзар пар кога гIирс бар. Цох кхоачам баь ца Iеш, 2190,3 эзар пар кога гIирс хьабир укхаза, 110,5 процент кхоачашйир халкъа эша товараш арахецара план.

— Массарел ирагIа латтар хьалха поставкаш яра дош, — йоах фабрика планови отдела начальника Л. Олимпиевас, — хIанз из декхар дизза кхоачашду оаха. ТIаккха из мел лоархIаме да хьахьокхаш да ер масал: планагIа 534 эзар сом долаш, 882 эзар сом цIена пайда баьккхаб фабрика коллективо. Шу чакхдоалаш из боарам кхы а лакхбаларга сатувс оаха.

Йоккха говзал йолаш, хьнаре болх барца белгалбаьнна дукха нах ба кога гIирс беча фабрике. Ужба мастераш Л. Азиева, С. Курбанов, Р. Хлопашкина, Ф. Хаджиева, кхыбараш.

Деша дай бац

Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIа аьшкабетонни конструкцей завод укх шера республика тIехьаюсача предприятешта юкъе йолга цхьаккха къайле яц.

ЧIоаггIа эшаш йола продукци я заводо арахецар — ларда лаьрхIа блокаш, аьшкабетонни плиташ, маркхал. ХIаьта Нохч-ГIалгIайченера нах фусамашца Iалашбар Iалаьмате во хиларга диллача, кхы тIа а айлу из лоархIам. Цхьабакъда, тахан завода коллектив цох йицъелча санна хеталу. Цхьайтта бетта арахеца езар 12645 эзар сома маьха продукци йолаш, цо арахийцар 11174 эзар сома маьха мара яц. ГIишлонхошка дIакхаьчаяц эзараш блокаш, плиташ, тоннаш маркхал.

Шу долалуча хана цхьайтта бетта 719 эзар сом цIена пайда бе дош деннадар предприяте кулгалхоша, инженерно - технически болхлоша, къахьегамхоша. Фуд тIаккха итогаш йича гучадаьннар? Ши бIаь эзар сом гаргга зе даьд заводо паччахьалкхенна. Цох кхоачам баь ца Iеш дIахо зе деш а я из хIанз.

Цецвоаккхаш да цхьаькха: фуннагIамоллагIа даь а предприятера хьал лочкъаде гIерт цун планови отдела болхлой. ЖIале багара тIехк йоаккхаш санна, хала да царга бокъонца долаш дар дувцийта. План кхоачаш ца ярах бола берригa бехк эггара хьалха цар дIатIабулл цементни завода. Саг валац из иштта дац ала. Ховш ма хиллара, цементникаш чIоаггIа тIехьабусаш ба укх шера. Дале а, фу пайда ба «бага хий латташ санна» таккхалча багIарах хьабала? КIома дале а, бакъдар гуччахьа дувца деза ха хьатIаэттай вайна.

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ ОПЫТ— МАССАНЕНА

ШОАШ ДАЙ БОЛГА КХЕТАДИЧА

Болх арендни подрядагIа вIаштIехьбоаккхилга шерра юкъедоагIа укх тIеххьарча хана Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхозе. Дулха кхабара хьайбаш, массехк шера леладара лаьтта дIанийду наха. Цу хьисапе къахьегача Коригов БамАтгире кулгалдеча мехотрядах къаьстта дувца безам ба са.

Ший цхьайтта новкъостаца пхе шера леладе 1655 гектар лаьтта хьанийцар Баматгире соахка гурахьа. Фуд цу хана денз карагIдаьннар?

Ка бола ялат хIара гектара тIара лийрхIачул 3,4 центнер совгIа чудера укх шера. Къаьстта дика хьийкъар доакъара кхеяь культураш. Масала, судански буц план 23,2 центнер йолаш — 71 центнер, силоса дIайийна хьажкIаш лийрхIачул совгIа 16 центнер йолаш — 233 центнер, мошача доакъара гурахьа дIадийна ялата культураш план 120 центнер йолаш 169,5 центнер чуийцар хIара гектара тIара. ХIаьта малагIча таронаша вIаштIехьдалийтар цу отряда уж толамаш даха?

Соахка гурахьа арендни подрядагIа леладе лаьтта хьаэццаше а, кхай картограммашка, технологически карташка хьежжа де деза балхаш, уж чакхдахара эшар, масала: удобренеш, дIадера фу, техника, цунна эшаргдола доагор, кхыдар белгал а доаккхаш, царца шоаш Iалашдара договор оттадир совхоза администрацеца. Цу тIа дIаяздир боахамо дIа ма деххара отрядо де дезар, планал совгIа яьккхача юртбоахама продукцех ший оагIорахьара совхозо ахчанца а ялатаца а дала оттадаьр. ТIаккха отряда совет хержар.

Беррига а механизатораш техника цхьатарра дика йовзаш а лелае ховш а бац. Из гIулакх теркал а деш квалификаци дикагIа йолча, чоалханегIа йола техника лелаеча наха КТУ лакхагIа увттаергйолаш оттадир отряда совето. Цунца цхьана, классностага хьежжа кхашкара балхаш дика деш ца хилча цхьанне из лохъе а лохагIа классность йоллаше а дикагIа болх бечун лакхъе а бокъо елар совета. Лоацца аьлча, хIаравар ший кхела да ше хургволаш вIаштIехьдаьккхар. Цу гIулакха раьза воацаш цхьаккха саг а хилanзар.

— МоллагIа юртбоахама техника, автомобиль лелае ховш ба тха отрядера дуккхагIбараш, — йоах Коригов Баматгире. — Из да подрядагIа болх беча коллективе геттара эшаш дар. ХIана аьлча, саг цамогаш хулаш а нийслу. ХIаьта из бахьан долаш балха а ца воагIаш цун трактор хьадеш хIама доацаш лаьттача коллективана зе хул. Юртбахама продукци яккхарга дIадодар а тIакхет. Цунца цхьана, лохлу отряда алапе фонд. хIара сага тIеххьара доагIаргдола ахча. Иштта хургдоацаш, цаI балха ца веча, вож цун трактора тIа дIатIахов.

Лоацца аьлча, тIеххьара хьахургдар шоаш хьадерггдолчох мара тийша хургдоацилга а ховш болх бе болабелар нах. Цул совгIа производства шоаш дай болга кхетадича, хьувкъам алсамбаккха, цунга дIадодар лохде йиш хулийта таронаш леха баьлар.

— Бакъдар хIана алац, юххьанца иштта уйла йолаш берригаш а бацар, — дувц дIахо Коригова. — Кердача хьисапе болх бе а, хIаьта цун гIойленех дийцача, из кхетаде а ца ловраш бар. Уж бар керттерча даькъе нарядаш а увттаеш болх баьча хана, динза дисар а даьр санна дIа а яздеш хьарама ахча нийдаьраш, цу гIулакхага дIа а Iема, тIатеIIа болх хьабе безам боацараш. Цар кхела да хила йиш йолаш вацар со се, отряда начальник воллаше а. Коллективе мел дер совета кара да. Цо къоастадир цар дош. Кердача хьисапе болх хьабе безам боацараш мукъабалийтар. ПодрядагIа къахьегачар шоай хьакъ дуаш лела шоашта аьттув лургбоацилга ховш, цхьабараш шоаш дIабахар. Иштта со воацаш цхьайтта хьаьнала къахьегамхо висар отряде. Хьалха хIанз оаха леладеча лаьтта доал деш шозза дукхагIа нах бар, хIаьта цигара доаккхар а кIезигагIа дар.

Цу тайпара гIулакхаш чакхдаьхачул тIехьагIа, хоалуш лакхбелар наьха балхацара безам, хьадечох бола бехктокхам. ТIеххьара лакхе дийцача толамашка а кхаьчар. ХIаьта укх шера баьча балха итогех, экономисташа лаьрхIачох шера авансах нийдаьчул совгIа ялх эзар сом гаргга ахча, итташ тоннаш ялат доагIа отряда. ХIаране шера Iоаяьча КТУ-га хьежжа декъаргдолаш да из наха юкъе. Цул совгIа, хIара сага хIанзле еннай мах боацаш шишша тоннага кхоачаш йол. ча.

— Иштташа хьисапе наьха къахьегам вIаштIехьбаккха хьалххе а тхоашта а кхычарна а дага ца дохар тамаш ю оаха, — йоах Б. Коригова. — Бакъда, цу гIулакха раьза боацаш, наьха чотагIа баха Iемарел совгIа, цхьацца кулгалхой а нийсбала тарлора, иштта болх бе партеи правительстван хадданза тIахьехаш децаре.

Боккха теркам тIабахийтаб отряде производствана интенсификаци яра а. Иштта интенсивни технологех соахка гурахьа 120 гектара тIа ка бола ялат дIаднийнадар цо. ХIаьта хIара гектара тIара 27 центнер чуера. Хьувкъам кхы а боккхагIа хургбар, нагахьа санна технологе дIа ма деххара ялат дIаде йиш хиннаяларе. Масала, лаьтта хьаьндара тоъал хиланзар минеральни удобренеш. Цхьабакъда, коллективни подрядагIа болх бе баьлча, укх шера интенсивни технологех ка бола ялат дIадера лаьтта кийчдеш эша минеральни удобренеш совхозо хьаялалаца, цун кулгалхошта тIехьара балaнзар Коригов Баматгири, отряда агроном Галаев Ахьмад, отряда совета юкъебоагIараш. Лаьтта ахалехьа, аьхачул тIехьагIа из макхащцен культиваторащцен тIера дIанийсдеш. ТIаккха дIадувш — кхо тIоа хургболаш яхкар укх шера минеральни удобренеш интенсивни технологех ка бола ялат дIадера кийчдаьча ши бIаь гектара тIа. Хьалха цIаккха а ца даь хIама дар из.

— БIаьсти хий дилла йиш йолаш е тоъал догIаш дийлха нийслой, цу кхай хIара гектара тIара 40 центнерал дукхагIа ялат даргхиларах шеко яц са, — йоах Галаева Ахьмада.

ТIатеIIа кийчо еш ба хIанз отряде бIаьсти дерггдолча балхашта. Тоа а яь, мукхъюаргйоацаш эшар а даь, кийчон мугIаре дIаоттаьяй ерригa а тIехьаювзаш йола техника, комбайнаш. Из болх беш геттара доккха дакъа лаьцар отряда механика Боков Ахьмадхана, механизатораша: цун воIа Хьасана, Гандалоев Мувсас, Гандалоев ТIахIира, кхычар.

БIаьсти дукха хIама ца эшаш 660 гектара тIа тайп-тайпара культураш дIаэ езаш ба отряда кхаш леладераш. Из дерригa лаьтта зяба аьха а даьккха хIанз органически удобренешца хьаьндеш да.

БIаьстан балхашта техника кийчъеш, кхаш хьаьндеш ара къахьегаш боахкарий дика дог-безам хилийтара ший низ дIакхоачар ду повара Гарданова Долатхана.

—Пхийтта шу совгIа да цо из болх бу, — дувц цунах Гандалоев Ахьмада. — Цу юкъа цкъа хиннадац цо ший ханнахьа кхача ца кийчбаь, нах цунна раьза боацаш.

Отряда коллектив бехк боацаш, дIадаха цун низ дIа ца кхоачаш дукха кхоачамбоацараш да, лерттIа болх хьабе новкъарло еш.

— Производствана интенсификаци яра эргалонаш елга сихде, яхаш тIахьех хадданза. Цу гIулакха геттара раьза да тхо а. Цхьабакъда, — йоах Б. Коригова, — фу дергда оаха, масала, лаьтта хьаьндара тоъал тхоашта удобренеш луш ца хилча? ПодрядагIа болх беш хилча договорага хьежжа хьаеха ез-кх совхоза кулгалхошкара, аьнна моттаргда цхьабарашта. ХIаьта уж бакъ а хургба. Цунца цхьана совхоза а уж луш ца хилча?!

Бакълув Галаев. Совхоза керттерча агрономага Фаргиев Iумарбикага долча документаша хьахьокх из. Калийни удобрени эшача хана супорфосфат яхь укхаза, дукхагIа из эшача хана — калийни яраш. Геттара къе я хIанз совхозе гурахьа дIайийнача культурашта подкормка яра, бIаьсти дIаювргйолча культурашта хьакъоастадаь лаьтта хьаьндара эша фосфорни удобренеш, суперфосфат. Цу хьале договорашка хьежжа кхаш леладеча отрядашта тоъал дIаяла а яц. ХIаьта совхоза кхаш леладу ерригa подразделенеш я хIанз подрядагIа болх беш. Эш-эшача сортех а доацаш дерригa цхьан сортах хул совхозе дахьа машиний даьтта а. Цу хьале отрядашта дIадалалла а хилац.

Баматгире отрядера интенсивни технологех дIадийна ши бIаь гектар лаьтта хий дуллаш да. Из де вIаштIехьдаргхиларах шек вувлаш вар из, соахка бIаьсти дехача денз лотокех даь каналашта хIанз а ремонт е йолаяь йоацандаь. Цу хьале, Б. Коригова яххача тайпара, эргалонаш е а хала да. ХIаьта а шеко яц цун а отряда коллектива а. паччахьалкхенна ялат дIадалара карарча пятилетка планаш диъ шера ергъя, аьнна тIанийца декхар кхоачашдергхиларах.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХОРЖАМИЙ ОКРУЖНОЙ КОМИССЕ

РСФСР-гара СССР-а халкъа депутат харжара хьакъехьарча № 7 йолча Грозненски къаман - территориальни хоржамий округа окружной хоржамий комиссе заседани хилар Грозне 1988 шера 26 декабре.

Заседане хьежар организационни дешага. Комиссе председателалла хержав **Исханов** Элах Зайн-Абдинович — агропромышленни комплекса болхлой профсоюза Нохч - ГIалгIай обкома председатель, председатела заместителалла хержай **Стаценко** Марина Владимировна — шоллагIча «Росшвейпрома» Астрахански производственни швейни объединене бригадир. Комиссе секретаралла хержав **Беков** Мажита Сергей — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Хоржамашта кийчо ечеи уж дIахьочеи юкъа окружной хоржамий комиссе бергболча балха план чIоагIйир заседане.

Хоржамаш вIаштIехьдахарахи дIадахьарахи йола хьадда рекомендацеш тIайола окружной хоржамий комиссешка дахьийта Центральни хоржамий комиссе письмо дайзар комиссе членашта.

СССР-а халкъа депутат харжарах йола окружной хоржамий комисси укх адресагIа я: г. Грозный, 364051; Орджоникидзе проспект, 36, 25 цIа, телефонаш 9-81-01, 9-80-36

ВАЙ—ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

НИКЪ БЕХКА ЙОАХАРАШТА

Цкъа йиййшачул тIехьагIа кхоачам а ца хулаш, юха йиййшар аз укх деношка арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатеха хинна «Йоахараш — зулам», яхаш корта а болаш «Назрановский» совхоза слесарь - моторист волча Тохов Мувсас язъяь статья.

Йоахар... Зулам мара пайда балац цох. ХIаьта, вайна ховш мадий, мегаргволча саго цIаккха йоахар ца дувцалга. Сога хаьттача, йоахар дувцарел дикагIа бац, уж хьайийдераш, царга ладувгIараш. Аз айса иштта кхетаду-кх из.

Нийса йоах авторо ший статья тIа: «тоъо цаI мара вец, метто нийс вув». Цул нийсагIа дешаш дац. ЦаI из да. ШоллагIдар фуд аьлча, тхьовра хинна зама дIаяьннай, дIадаьннад цу хана леладаь гIулакхаш а, Зама хувцаеннай, цунга хьежжа адамаш а хувцаденнад. Бакъда, нийс-м лу тахан а юкъ - юкъе цу заман къизача оамалех хIанз а дIакъастанза бараш. Дале а, ди тIехь кIезиглуш латт цар мугIараш. Уж ба-кх хьона йоахараш дувцараш, шоашта могачох кхыбараш харцахьарча новкъа баха гIертараш, наха вIалла а дагадоацар ара доахараш. Цхьабакъда, со а, со санна бола эзараш кхы а вайнаьха кхалнах, бIубенна тешаш ба цIаккха а цу тайпара болча наьха аьттув барг ца хиларахи вай обществе дIахо уж тарлург ца хиларахи. Замано ше ергья царна йоагIа кхел. Мел уж хьувзарах, фуннагIа цар леладарах, цIаккха цар каяргьяц, вайнахаи эрсаштеи юкъе цабезам оттабе. Дуккхача шерашка болат санна чIоагIденна, вай къамашта юкъе, кхоттаденна доттагIал, наннеи бераштеи юкъера бар санна чIоагIбенна безам — малав тахан из бохабе могаргдар!?

Массехк дош аргда аз тхоай коллективах лаьца. Дукха ха я аз укхаза болх бу. Дуккхача къамех бола нах ба тха коллективе. Сона дага а доагIаш, «хьо эрсе ва, со гIалгIа ва», аьнна укхаза саго оалаш хьахезадац сона. Цхьан цIен дезал санна тхоайла хьерчаш, дика — во даим юкъара долаш, лоаццa аьлча, вIаши даша а дашаш, хьадоагIа тхо даим. Шеко яц, дIахо а иштта хургхиларахI

Ю а хайна, даггара аз уйла йича а корадагIац сона укх тайпарча хаттараштa дола жоп: «ВанагIа, фуд-хьогI уж йоахараш дувцараштa эшар? Дахаш цхьан лаьтта а хилча, буа кхача, тIабувха гIирс, вешта аьлча, мел эшар хIанз долаш а хилча, фуд кхы адамашта эшар?» ЧIоагIа уйла яьй аз цу хаттараштa жоп лохаш.

Бакъда, хиннай ханаш, вай Нохч-ГIалгIайчене меттел, берригача Советски мехка а нийсхо йоацаш, дукха хиннад кхоачамбоацараш а. Цу хьакъехьа шийдош аьлар КПСС ЦК-с шийи 1985 шера хиннача Пленуме. Цо шерра хьадийллар адамий бIаргаш, бокъо елар царна паргIатта садаха! Цох къаьгга тешал дир 19-ча Ерригсоюзни партконференце а.

Къайле яц, хьалха бокъо яцар вай воашта хетар дIаала а иштта мара дезар хьадеха а. Цхьабакъда, хIанз гуш ма хиллара, кхы тайпа да из деррига а. Мел къахьа из дале а, хIара сага бокъо я тахан нийсдар дIаала. Цудухьа я из демократи а гласность а.

ЦIаьнха цхьа хIама-м да. Из фуд аьлча е хьалха а е хIанз а, цхьанне а бокъо яц доацар дувца, лакхе вай белгал ма даккхара, йоахараш дувца, наха юкъера барт цхьоагIо телхае гIерта, къамашта юкъе цабезам увттабе. Из дIахайча бакъахьа да харцахьарча новкъа баьнараштa! Шоашта хетар хургдолаш ца хилча, бакъахьа бар-кх уж ханнахьа сайцача?

Со хийцца ала йиш йолаш я, тахан ара а баьнна, из дар-доацар дувцаш лелараш цхьаннахьа балха а боацаш, цхьанна хIаман бала а боацаш, дер-дайна лелараш ба, аьнна.

ТIеххьара ала безам ба са, вайнахаи эрсаштеи юкъера барт ди тIехь чIоагIбенна мара кхы лаьгIлургбац, аьнна!

Д. ДЕРСИГОВА,
Назрановски трикотажни фабрика швея-мотористка, XIX Ерригсоюзни партконференце делегат.

Сол ираз долашагIа саг...

ЦаI шоллагIчоа тара еце а, цхьан «фух-цIех» еце а, хIаьта Iаламо цкъаза ший айхьазал юкъе яьккхе човхайой а хьунагIа шоайла тарлу хьун гаьнаш. ХIана аьлча, лакхехьа цхьацца хьовзам хуле а овлаш цхьан лаьттах доахк цар, шоайла вIаши дувза а денна.

Иштта хет сона къамий вахар а. Исторечухь дукха моттигаш нийсъеннай, цхьа къам шоллагIчоа гоамлургдолаш, цхьа къам шоллагIчул тIех хургдолаш йола харцо юкъе ехкаш, къамашта юкъерча доттагIлен овлаш теда гIерташ. Кхыметтел советски хана а хиннад вай мехка-м цу тайпара хIамаш. Къамаш шоайла вIаши хьерчаргдолаш хIама хиннад, масала, В. И. Ленин кхелхача шерашка зIамигача къамашца леладаьр? Бе белла лай мажарг мо сиха кIезиглуш хиннай цу хана вай мехкара къамаш тIадола список. 1926 шера 800 гаргга зIамига а доккха а къам хиннад цу списка тIа. Бакъда, 1936 шера Советски Конституце программан хетаяь ше яьча доклада тIа Сталина аьннад: 60 къам мара дахац вай мехка, аьнна. Фу яхалга хиннад из? Кхы мел долча къамий мотт, культура, истори, къамаш хьадаьнна моттигаш яц цар, яхалга хиннад-кх. Ла техача иккаца IотоIаде а дунен тIара цIераш дIайоае а еза цар, вIалла ца хилча, санна, яхилга хиннад-кх.

ХIаьта а, «къамий да» венначул тIехьагIа, юха а йIаьхъяла йолаеннай из список. 1959 шера — 123 къаман цIи хиннай цу тIа, цул тIехьагIа — 130. ХIанз перестройкас а аргда цу гIулакхах ший дош. Ерригсоюзни перепись чакхъяьлча ховргда вайна, вай мехка бокъонца масса къам дах а цар шоай наьна мотт малагIа лоархI а.

Иштта бирса мух хьийкхаб къамий хьунаш тIа, дукха ди дийттад, дукха хьалъяьхай шоай овлаш а тIехьа, дукха ткъовронаш кагъяьй. ХIаьта а овлай шодамаш доастаденнадац цу низашта. Уж ца доастадалийтараш, керттерча даькъе, хIанз сона хьалхашка ягIа йоккха саг мо бола нах а ба. Цу моча наха лелаяьй цу овлай йIовхал, цар яйтаяц къамашта юкъерча вежарий гаргален кхуврчашкара цIераш. Из бахьан йоккхий халонаш а лайний цар, кхыметтел ди а хийцаб шоаш шоай кхел-вахар хеттача къаманца дукхагIа дIаэра духьа. Цу тайпара бIаьш, эзараш масалаш доаладе йиш йолаш да. Тахан-м белам боах цу гIулакхо, бакъда, диница дувзаденна гIулакхаш хьалхарча плане лоархIаш а ханаш хиннай вай лоамашка Советий Iаьдал даьнначул дуккха тIехьагIа а.

— Цу хана кераста ди лелабеш яр со, — йоах вай ювцача хIирий йоккхача саго цIенча гIалгIай меттала.

Зец цо, теркал бац, сога «Бехк ма бакхалахь, ламаза ха хиннай», — аьнна. кIала тасса цIокилг а ийца ше йодача хана: «хинтI, хинтI» яхаш, мерий кIала бийналгаш а дехкаш, шийх делаш латта виIий бийргаш. Царна тоам хетац, сона хьалхашка йоккхача саго дина культа бакъонаш кхоачашъеш а из динах тешаш а. Цхьа музейни хIама мо хет царна из гIулакх. Царна бIарахьежаш вагIаш, са-сайца ях аз: «Шун синош-м мукъа да цу Iоткъамах. Цар шоай кеп лелаяьй, оаша шоай заман кеп лелаергья».

Ше маьрел дар дувца йолаелар сона йоккха саг, ламаз даьчул тIехьагIа.

— ХIанзчул 65 шу хьалха дар из. Бухаре вахача наьнавошас Iо а дийха, хIирашкахьарча Ардонера цига дIадахадар тхо даха. Кавказера шоай гIулакха баьхка гIалгIай кагий нах нийсбелар тхацига, тхо цу городе дахалга а хайна, хьакхашта хеташ. Царна юкъерча цхьаннена езаенна хиннаяр со, сел зIамига йоллаше а.

Из йоацаш цIавоагIаргволаш хиннавац Даурбеков Бексолта.

— Дехке яьннайий хьо? — хет аз, юкъ-юкъе сулхьа бурилг а керчабеш, сона ший кхела къайленаш камаьрша гучайоахаш ягIача йоккхача сагага.

— Дехке яхар фуд? Сайла йIаьхех, сайла ираз долашах кхалсаг хетац сона-м, укх ерригача Наьсаре а, — аьлар цо ела а енна.

ТIаккха, эгIчу телевизорага хьежаш ягIача виIий йиIигига Iочукхайкар:

— Любайг, хьачуел! — аьнна.

ТIехьагIа хайра сона, тхоашка ладувгIаш латтача зIамагIдолча берашка а ца оалаш, йоккхагIйолча, 10 классе деша ягIача Любайга из хIана кхайкар: Любайна дикагIа бовз шоай даьнаьнагахьара а даьдаьгахьара а гаргара нах.

— Iодагарбел са къонгехи мехкарехи хьабаьнна дезал, — аьлар цо Любайга. — Хьалла Консервни заводе Дзейт-наькъанга яхача йоккхагIа йолча Хадчата масса бер да?

— Шийтта, — йоах Любас.

— Iоа Эльджаркъ - накъангарча шоллагIча Мовлатхана массад?

— Ялх кIаьнки йиъ йIиги — итт, — йоах Любас.

— ХIаьта, къонгех баьнараш дагарбергба вай, — аьлар йоккхача саго. (Ши йоIи кхо воIи ва цун, цаI тIера ца воалаш хьалкхийна). — Хьаалал, Консервни заводе вахача са виIий Мухьмада массад?

— Ялх кIаьнки цхьа йиIиги, — аьлар Любас.

— ТIаккха, шоллагIча — Мухтара?

— Ялх йиIиги цхьа кIаьнки, — аьлар Любас.

КхоалагIча виIий—Ахьмада цIагIа дагIа тхо. Йоккха саг — нана а Ахьмада дезалца Iеш я. Ахьмад шофер ва. ЦIагIа вац. Цун сесаг — Валентина Николаевна а цIагIа яц. Балха яхай, Назранерча городской больнице акушеркалла болх беш я Валентина. Ше Тулера я из. Ший маьр-нана мо беркате, безаме саг я. Йовз сона из. Цо а дувца мегар сона цIагIаяларе, ше Ахьмадаца вIашагIкхетара историех, кхел - рузкъах лаьца. Фу дергда, уж шаккъе а хIанз цIагIа ца нийсбелча? ХIаьта а цIагIарча дезала юкъерча безамах, моральни Iанарах гуш да, цар вахар иразе а хьаьнала а долга.

Ахьмада а ва Валентинас ваь 6 дезалхо: 5 кIаьнки хIанз вай ювца йоккхагIйола йиIиг Любаи. Люба чIоагIа накъайоал ший даьнанна берашка хьажа а деша баха уж кийчбе а.

— Хинна а хиннай хьо йIаьхий саг, — ях аз. — Хьона мичара боагIар 42 виIийи йиIийи къонгаши мехкарийи?

— ХIанзчул тIехьагIа хургбараш боацаш ба хьона уж-м, — йоах бIарг сийрда баьннача йоккхача саго. Деррига цун иразе вахар дар цу бIаргашчу. Берригa цун вахарцара безам бар царчу.

ХIирашкахьа, гIалгIашкахьа, эрсашкахьа дукха гаргалонаш йолаш я из ше а, хIаьта цох хьабаьнна дезал а.

Иштта беркате тIехьле яьннай-кх «сол ираз долашах кхалсаг яц ерригача Наьсаре», яхаш гIадъухача Габадов Элмарзи Олях. Цун да а даьда а хиннав гIалгIашца гаргалонаш йолаш.

...Вай лакхехьа йиййцача цхьан юккъа вай мехка этта, вешта аьлча, «мехкаш долчо» оттаяь къиза режим хьокхаелар лоамашка Джейрахьа баьхача цу интернациональни дезалех а.

— Хьо хIире я. — Хьога оаха хIама яхац, — аьлар, са хилалехьа наIар тIа баьхкача салташа. — Бераш сиха хьа а кийчде, дIа латтача ворда тIа дIатIа а ховшаде. Хье цIагIа Iе.

Еха, цецъяьнна хьайзар Оля. ТIаккха «хIама ца оалаш», ше хIана ютт хайначул тIехьагIа, цIогIа техар Оляс:

— Со хIире яц, гIалгIа я! — аьнна. Йицъеннаяр из, ше дIахьекхача паспорта тIа ше молагIча къамах я аьнна, дIаязъяь хинналга.

Мар, собране вех аьнна, хьалхе а дIа а вийха, мичахьа ва ца ховш вар цу Iуйрийна.

— Со сай дезалех яккха низ хургбац, — аьнна ший берашца ворда тIа хайра Оля.

Цхьан къаман низагIа тIабенна бала кхыча къамашка кхачанза Iац, мичча тайпара кхаьчий а.

Эггара халагIча, 1948 шера, кхыбола итташ, бIаьш ноаной мо ший зIамигача 5 бераца йисар Оля а, мар вела а венна. Цо а Iайшар шийна дезаденнача къаман тIакхаьча хало. Шийла паргIатагIа, ираза долашагIа саг ца хеташ, хIанз цу къаман юкъе яхаш а я, массане сий а деш.

ДагадоагIа цунна хьалха лоамий ченашка хинна гIалгIайи хIирийи юкъера хьолчагIаш, ловзараш, йоккхий гаргалонаш.

ТIехьтIакхувча тIехьено а боча лелабе безаш хьаст ба къамашта юкъера бартцхьоагIо, доттагIал, вежарал. Историс дуккхача доккхийча а зIамигача а массалашца вай даьшта хьахайташ хиннад из. Тахан вайна бIарга а дайт.

Дика-во ца доагIаш дезал а хилац. Цу тайпара моттиг нийсъелча вай бувцача дезала коашка - карташка а гуллу дукхача къамех бола гаргара нах.

Цудухьа хетац-кх йоккхача сага — Оляйна шийла ираз долашах кхалсаг. Я а я из ираз долаш.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкорр.

ДОТТАГIАЛ ДОХАРГДАЦ

Арменена Iазап тIакхаьчача хайра, вай къамаш мел Iимерза да шоайла. Ерригача Советски Союзера хьаух эрмалой мехка оацц. Массехк къамий викалаш ба йохаьяьча районашта гIо де баха. Вай Нохч-ГIалгIайчера а 275 саг ва цига новкъостал деш, царна юкъе дикагIа бола лораш а специлисташ а болаш. Дуккха техника, эшаш дола товараш дахьийтад эрмалой мехка. ХIара денна нах ух Армене йохаьяьча районашта гIон яьча штабашка шоашкара фу эш хьажа. ХIанз а Iалаьмате дукха нах ба цига баха безам болаш а, бараш, тхов боацаш биса нах шоаш болча чубайта яхаш а. Иштта, цхьан къаманна хатар хилча, шоашта из хилча санна массе а къамашта хала хеташ оамал я советски халкъа. Цхьан къамий бала массе а къамаш а шоашта хьатIаэцаш оамал я.

Цхьабакъда, хIанз тIеххьарча хана вай вахар демократех дувзалуш долаш, националистически оамалаш йола нах а гучабувл цкъаза. Дукха беце а, гIалгIай, эрсий, нохчий къамашта юкъе а нийслу уж. Цу наха новкъа да вайна юкъера доттагIал а Iимерзал а. Цудухьа хьахоз цкъазза «вай Казахстане Iодахийтар эрсий бехк ба» вайнаьха саго оалаш а, «шо бандиташ, предателаш хиннадецаре Iодохийтаргдацар» эрсечо дувцаш а. Уж къамаьлаш дувцар е вIалла хьаькъал доаца саг ва е моастагIа ва. Советски наха юкъе товш дац уж хабараш. Цу хана вайнаха тIалаьттар санна дола Iазап, лаьттад цхьадолча кхыча Советски Союза халкъашта тIа а.

Миллионаш совгIа нах хIалакбаьб Сталинои цунца хинначари. ДукхагIа эрсий а болаш. ТIаккха мишта хул из цар бехк?

Кулгалхочо даьр, цхьаншин саго даьр дерригача халкъана дIатIадехка йиш яц. Кулгалхо дIа а отт дIа а воал, дика а хул, во хила а мег, цхьабакъда, деррига халкъ во хилац.

Казахстане хиннача наха дагадоагIа, мел Iимерза хилар цигара цхьабола эрсий а казахаш а вайнахаца. Ма даггара, «уж халкъа моастагIий ба, царца гIулакх лела ма де», яхаш пропаганда ешше а. Цу хана цар вайна гIо даь децаре дуккха дукхагIа диса хургдар Казахстанерча аренашка вайнаьха кашамаш. Из диц дала йиш яц вайна.

Нохч - ГIалгIайчера эрсий дIабахийта низ бергба, аьнна, хабар арадаьлар. Из арадаьккхараштa дика ховра, вайнаха цу тайпара зуламе гIулакх вIалла дага а хиннадоацалга. Цу йоахарашца къамашта юкъера тешам бохабе, нах паргIата ца хилийта, цар уйлаш перестройкагахьара кхыча оагIорахьа ерзае дийца хабараш дар уж.

Зуламхошта хетар чакхдаргдац. Селхан хьахинна дац вай къамашта юкъера доттагIал. Атта хинна а дац. Сийлахь-йоккха Октябрьски революци яьннача хана кхайкадаьд из.

Деникинцаша Долакхаюрт а вай мехкара кхы юрташ а йохаеча хана, уж лораеш латтача вайнаьха, эрсий, черсий, балкхарой Iоихача цIийво чIоагIдаьд из доттагIал. ЦIе Эскар моастагIчо дохадича, вайнаха шоай лоамашка чубитар эскархой. Деникинцаша уж арабаха аьнна, низ бича, шоай хьаьший лорабеш байнаб вай дай. Цу къизача хана ца деха доттагIал хьанна дохалургда?

1941 шера Сийлахь-боккха Даймехка тIом болабеннача хана, гитлеровцашта а хетар, советски къамаш шоайла эгIаргда аьнна. МоастагIашта хийттар хиланзар. ТIадоагIача Iазапо кхы а чIоагIагIа кхотабир уж.

Дуккха хIамаш да вай къамашта юкъера доттагIала овлаш мичара доагIа гойташ. Из вай истори я.

Шоайла дов де бахьанаш дац советски къамий. Цар гIулакхаш а наькъаш а цаIаш да. Нагахьа санна, къувсаш хIама хилча а, цхьан цIен тIарча дезалхоша санна, вIаши сий а деш, Iимерза дIадерзаде йиш я из. Из де вай таро а я. ХIаьта, кIала гIолла къамашта юкъе цIур болла гIертачарна ха деза, из зулам шоашка дайтаргдоацалга. Деррига халкъ шоашта духьала даргдолга.

З. ДАХКИЛЬГОВА,
ведомственни йоацача охрана дежурни.

«Грознефтемаш» яхача заводе шийи къахьегама толамашца дика вовзаш ва такелажник Джамалов СаIид. Цун балхах, хьинарах, бехктокхамах тийша дукха да механически парк заготовкашца Iалашъеча даькъе, хIана аьлча, шийи ханнахьа цо уж ца хулийте соцаргба дуккхача подразделеней болх. Из дика кхета а деш, деррига шийх тийшар ханнахьеи хьинар долаши кхоачашду цо. Из бахьан долаш СаIид цехе хьаваьначул тIехьагIа аьттув баьлар массехк балха моттиг мукъа а ялийта, цах кхыча участкашка хьожабайта.

Хьинаре кхоачашду СаIида общественни декхараш а. Из ва халкъа дружинник.

СУРТА ТIА: С. Джамалов.

И. ПЛИЕВА сурт.

БАРТТАЙНА ДЕЗАЛ

Кхетам балар тайп - тайпара да. Из иштта долга сона цкъа санна дуккхаза а гучадаьннад, се хьехархо хиларца а дукхача нахаца бувзам болаш се хиларца а. ВIалла а сона дицлуш дац цхьан дешархочун нана шийи бера къизал бахьан долаш елхар.

ХIана нийслу вай вахаре иштта бараш, малав цу гIулакха бехке вар? Из уйла массаза а керта чу ювс сона. Из кхетаде хала дац уйла йича.

Елхаш яьгIача нанас йоахар, — мичахьара я цунца къизал, хIана хиннав са кIаьнк иштта? Аз да воацаш кхевеш ма вий из. Айса мел леладер цунна аьнна ма дий са. Цхьаккха хIама эшийтаргдац, яхаш лелавеш ва са из. Цунна аз мел эцаш йола хIама импортни мара яц, дибийса а ца къовсаш балха йоал со. Со балхара чуеча кхыметтел маькха чIегилг йитац цо сона. ЦIагIа деш цхьаккха новкъостал дац, деша а бац безам. Дийнахьа сарралца, бага йоаллаш хIама а йолаш ашарашка ла а дувгIаш вижа улл. Иштта кадаш яр дог деха нана.

Хала дар цунна бIарахьежа. Оалалуцар цунга из беррига бехк цун шийи мара ца хилар. Деррига а дезалгара хьадолалу.

Дукха ха я со сайна уллув вахача Червбижев Мухарбика дезалга хьежа.

Червбижев Мухарбик къахьегама ветеран ва. ЦIаккха йолча хана деш хIама доацаш гургвац из. Массаза коа-карта ше гIулакх деш воаллача хана цунна уллув къонгаш хул новкъостал деш. Кхыметтел цхьоалагIча классе вагIа - Мамед а вац мукъа. ВоккхагIа вола Муса ПТУ яьккха воал тIадоагIача шера, цо газосварщика говзал Iомаю. Цул совгIа, кирпишках пенаш дотта, машинаш тоае, дахчан цхьацца хIама е хов кIаьнка. Iийса нийслагIча классе дешаш ва, иштта кулга говзал йолаш а ва.

Ши йоI я цар — Хадижат дийша а яьнна болх беш я. ЯлхлагIча классе деша ягIа Iайшет нанна новкъостал деш: хIамаш ютташ, даа хIама кийчдеш, коа-карта хьожаш, цIагIа цIено еш, иштта даим цхьацца хIама деш хул.

Цудухьа цу дезалера саг моллагIча коллективе нийсвелча а тарлу. Укх шера Симферополе практикагIа яха Хадижат чIоагIа шийи хьехамчашта раьза а йолаш цIаера. Цо дувц, — шийца хинна нах Iалаьмате дика бар, яхаш. ЗIамагIа долча берий цIаккха къовсамаш хилац лоалахой берашца а, классе а хьехархочунца а.

Сона байзача хана денз уж дезал деш хIама а доацаш айла юкъе лелаш бIаргабайнабац. ХIаьта, къахьегарал совгIа, бераша спортивни мероприятешка а дакъа лоац. ХIанз дукха ха йоацаш царна фотоаппарат ийцай. Цар лаьрхIад сурташ даха Iомабала.

Цул совгIа, Хадижат хIамаш тега Iомалуш я.

— Iомадаьр накъадоал, — йоах цар нанас-Мадинас. — Дезал вIашкаувзар а, барт тоабер а, кхетам лур а нана я, — йоах цо.

Мадина ше дукхача дезалера яьнна саг я, къахьегам безаш а я.

Шоай цIенош тоаде лаьрхIад ЧербижевгIар. Даьна уллув къонгаш а болаш, барттайна уж дезал коа боахкаш сайна бIаргабайча дог гIоздоал са.

Из деррига а дIадаьлча, нахаца Iимерза, дог лазаш, новкъостал де кийча ва царех хIаравар.

Цхьаькха масал а да са доаладе. Цхьанне дIакхайса жIале нийс кIазилг чу а ена, шура а телаш, хьалкхейир цар бераша. Со ала гIерт уж бераш къахетаме хилар. Мичахьара боагIа из къахетама овла? Из боагIа дезалгара.

ЧербижевгIар коа ера кирпишкех етта машин. Цхьатарра арабаьлар дезал. Безамца дIаболабир цар шоай аргIанара болх.

Иштта кхетам бала беза берашта. Импортни барзкъаш дувхарах хьаxулаш вац дика, къахетаме саг.

А. МАЦИЕВА.

КIИЙЛЕ

(ФЕЛЬЕТОНА МЕТТЕЛ)

Цхьан йоачан йолча Iуйран Грибоедовен Рабочии улицай саьнга латтача колдашта юххе сецар цIеча бесара «Москвич» — КIоарга йий цига? — хаьттар цун водитело гаьна доаццаш дагIача берашка. Шоашта из дIа ца хозаш санна, теркал винзар вокхар.

— Воалийсаргвий-хьогI со цу хоттала? — юха а дIакхайкар водитель.

Хьагучох жоп дала саг дагавацар.

— Шуга лувций со, яьй!?, — тIачайхар эгIазваха къонах.

Цунгахьа дIа а хьажа, кера корта болча нийс — итта шу даьннача кIаьнко аьлар, конфеташа толхаяь царгаш гуча а йоахаш:

— Тхона сенагIа хов, хьо воаллийсаргвий? ЛерттIа машен лалла хой-м воаллийсаргвац. Шийна машен лалла харах шеквувлача кIаьнка эгIаз а ваха дIайиккхийтар кхонахчо «Москвич». Цхьабакъда, гаьна вахазар — фарашка кхаччалца колдал чухайра машен. Iаршинг а даьнна, сецар мотор.

— Хьий, вошшийна вир, тийша болх бир-кх Iа сона. Укхаза кIоаг боаллилга хьаала магацарий хьона?! — виI хьаелла волавелар къонах, араваьнна, кIаьнка лергаш озаде дагахьа. Салоначa чуаха доладеннача хиво юхаваьккхар из.

— Хьона лерттIа машен лалла хац, яхаш са фу бехк ба? ЭгIаваь саг санна, колдал чуйиккха, хIанз сона раьза воацаш ма вий ер-м, — аьнна, ца вашшаш букъберзабир кера корта болчо.

— НаIалт хилда хьа эхь доацача шин бIарга, — къонах тIера туфлеш, хIамаш Iояха волавелар. ТIаккха, машен лотае гIертар из. ХIама хиланзар. ГIулакх, укх шийлача дийнахьа, колдал вала везаш дар.

— Яьй! Трактор йолаш моттиг йий шоана ховча? — юха дIакхайкар из берашка.

— Iа лерттIа къамаьл хьадоре, хьона-м езаогьяцар вIалла трактор а. Из кера корта болчо аьлар.

— Трактор йоацаш йоаккхалургйий ер укх хи чура хьал?

Йоаккхалургья даьра. Кхыметтел, Iа когаш а ца тIоада — беш. — КIаьнка машен мишта яккха еза ховш дар, цунга ладийгIача.

— Хьаалал дукха ма ва... хьаалал дукха вахарг, мишта яккха еза ер. Дика кIаьнк ма вий хьо, хьаала, аз морожени а эцаргья хьона, — хьесталора, хьалха кIаьнка чугIийрта къонах.

— Мала цецваккха воаллар хьо? «Морожени эцаргья, дика кIаьнк ва» — футтара вир из вокхо.

— Хьо ваха сиха вале, оаха хьалйоаккхаргья хьа машен, вIалла морожени йоацаш. ТIаккха сатийна тIатехар: — Iа пхи сом лой.

— Аьй! Хьа да вал... — сардамаш даха волавеннача къонахчо баге юхаэзар. ДIа а хьа а хьажача гонахьа гуш саг вацар кIаьнкий «банда» мара. Хьанна хов, акхарна машена тIой детта дагадохий а? Йиш еха вагIаш цхьа ха яьккхар цо. ГIо хьа тIа да моттиг яцар, кера корта болчун кара вар из а цун машен а.

Кхы де хIама доацалга хайча, доккха са даьккхар цо:

— Нахье, йовсар, дIаэца хьай пхи сом. Беркате-м хургдацар хьона из. Къемат дийнахьа...

КIаьнк къонахчо дувцачоа а хургдолчоа а дукха сагота вацар. Сихха ботинкаш, носкеш Iо а яьха, хачий гIогIаш хьал а хьекха, майрра хи чу ваьлар из. Цун борало гойтар из цу чу хьалхара воалаш воацалга. Корах хьакховдадаь ахча дIаийцача, бIеха ши пелг багабелла шок техар цо. Цу миноте чулийлхар гонахьа лаьтта бераш, мичара боагIа ца ховш кхы а хьатIахьийдар «Iам» болчахьа гIончий. Зунгатий мо машена тIалета, тетта араяьккхар, трактора а низткъа мара йоаккхалургйоацаш хинна «Москвич».

Къонах дIа ма вахха а, шоаш хиннача кIийлен хайшар бераш.

Из хий чулатта кIоаг бола кхо — диъ шу да. Дика хIамилг кхоач гонахьа дахача берашта. Портфелаш, книжкаш Iо а кхайсе дийнахьа сарралца багIа уж колдашта йисте, машенаш лораеш. Бакъдар аьлча, «банкроташ» хинна бутт-м баьккхар цар цкъа. Саьнга вахаш волча Дядь Лешас шийи наIар тIа йоахкийса машенаш кIорда а яь, цхьан бус жагIа кхихьар шийи «Ифаца», из моттиг шаьръе. Из жагIа цо Iаьдала зе долаш кхихьабий сага хац, цхьабакъда кера корта болчунни цунна тIехьа лелача берийи кисашта-м гон техар цо. ЭгIазбахача цар къиза юхадийкъар Дядь Лешайна. «Ифай» чархашта юв Iийттар, кора кIала даьгIа сирень дохадир. Дукха Лешаш яздир цар Дядя Лешай карта тIа, цун хьаькъалах, сибатах лаьца. Сийна цIи яккха мегаш яр цун боахамах, ше хиннача юха а кIоаг баьнна бецаре. Даьчох дехке ваьккхача Дядя Лешас ше баьккха, бераш баьккхар, е ше хьахилар сага хац из кIоаг. ХIаьта, берий гIулакхаш юха тоаделар.

Дядя Лешайна хиннар дага а доагIаш, гонахьа бахача наха теркал бац из кIоаг. Аьхки пхьидарч Iехаш, Iай ша беш ба из хIанз а. Хетачох, горисполкома а берашта духхьале е денал таац. ХIаьта, кера корта бар ше кIезига воккха хилча, лебедкаш, оборудовани йолаш кооператив йилла лаьрхIа ва «Iама» йисте. Тамаш я-кх из кIоаг дIабаккха ца юхьаш йола горисполком, цунна пурам ца дала юхье а.

М. ЧАХКИЕВ.

БРАК—ДОККХА ЗЕ

Массанена дагабоагIа КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои «Продукци дикагIа хулийталга, овлангара денз тоадарах» баь соцам. Предприятеша арахецача продукцена тIахьажа госприемка оттаеш бар из.

Еррига предприятеш цу хана госприемка юкъейоалае кийча яцар. Цудухьа царна ведомственни приемка оттайир. Ведомственни приемка декхараши госприемки декхараши цаIаш дале а, предприятена ведомственни приемка аттагIа я. Цун керттера декхар — да предприятеш госприемкаца болх бе кийчъяр.

Цхьа шу ах шу даьннад тха заводе виъ саг чу а воагIаш, ведомственни приемка юкъейоалаяь.

Тха болх дIаболалуча хана дуккха хIамаш дар заводе хувца дезаш, техническ документаци нийса яцар, эшаш йола оборудовани тоъаш яцар, ОТК-ас брак яьчунгара деха дезача тайпара жоп хьадехацар. Тхо леткъача кулгалхошта а болхлошта а шоашта футтаре еш санна хетар. Заводо бе безача тайпара болх ца бича, цунна духьала экономически санкцеш оттае йиш йолаш яр ведомственни приемка. ХIаьта тхона эшар из дац. Оаха цкъаза санкцеш йой а, завода болх тоабара мара, кхы хIамана еш яц. Арахеца продукци дикагIа хилийтара цхьадола хIамаш де вIаштIехьдаьннад тха. Къаьстта белгалбе лов сона техническ тIахьожама отделашца, керттерча технолога а конструкторски а отделашша тха викалаша баь болх. ХIанз укх сахьате, заводера техническ документаци хила езача тайпара вIаштIехьъяккхара керттерча технолога М. У. Хаутиева, керттерча конструктора Н. Ф. Канаткина нонагIо хIама даьд.

Вай продукци, дикалга диллача, кхыча паччахьалкхенашка ечул эшашагIа я. Тха заводе а кхыча предприятешка а цун бахьанаш цаIаш да. Эггара хьалха белгалде деза, завод шийи ханнахьа материалашша Iалашъеш ца хилар. ЦхьоалагIча, шоллагIча декаде материалаш оатхалаш йоацандаь 17 — 18% мара план йиц болхлоша. КхоалагIча декаде материалаш хьакхаьчача, план кхоачашъяр духьа сихбенна болх бе безаш хул уж, ха яьлча а цехашкара дIа ца болхаш. ДукхагIа бола болх (70 — 80%) цу декаде бу оаха. ДукхагIа йола брак а цу хана хул.

Рационализаторски предложенеш шоай ханнахьа балха юкъе ца йоалаяр а да, брак хилийтара Iаткъаш. Кхыча паччахьалкхенашка ечул дикагIа а дукхагIа а хул цкъаза вай конструкторашa ю разработкаш, цхьабакъда, уж юкъейоалаелга, ла йиш йоацаш, гаьна доал.

Брак хилара бахьанех цаI да заводера оборудовани къаьнеи тишеи хилар а. Мишта ергья 50-ча шерашка лелаяьча станока тIа мегаргйола оатхал? Тха заводерча дукхагIа болча болхлошта дика хов мел зене да брак яр. Цудухьа шоашта могар ду цар из ца хилийтара. Брак йоацаш къахьегачарна юкъе ба токараш С. Гончарук, А. Карпцов, А. Лекчинов, фрезеровщик Г. Нагибин, кхыбараш.

Перестройка гIулакх чакхдаргхиларах ца тешаш нах ба вайна юкъе халахете а, царна юкъе коммунисташ а нийслу. Сона хетачох, цунна бехке вай кулгалхой ба. Хьалха, застойни хана кулгалдеш хинна нах, хIанз а шоай гIандаш тIа багIа. Хала да цар дувцар дег чура хиларах теша. ДукхагIа бола кулгалхой дикка ха яьнна нах ба. Низ а безам а бац царех цхьаболчар вай сихача замано дIадеххача тайпара гIулакхаш леладе. «Лакхера» пурам делча мара, хьалхадаьккхача мара шоай инициативагIа, пайдан хIама де хьинар дац цар. Царна когаметта, хьаькъалга а хьинарга а хьежжа, къонабараш увттаборе бакъахьа дар, сога хаьттача.

Вай цхьайола Iалаьмате йоккхий предприятеш я. Цудухьа шоай болх хувца, ханнахьа модернизаци а реконструкци а е халагIа хул цига. Цул совгIа, цхьатарра продукци арахецаш дуккха предприятеш хилча, шоайла конкуренци лелаяра, хьадеш дар дикагIа хилийтара берига низ тIа ца бахийтача яргьяцар уж. ХIаьта, хIанз еррига Советски Союз цхьан тайпара продукцех Iалашъеш цаI е шиъ гигант мара, кхы предприяти йоацаш нийслу. Цар продукци дика яле а во яле а эца езаш хул, дикагIа яр хьатIая моттиг йоацандаь.

Ведомственни приемка боагIаш бола тIахьожам оттабаь, брака никъ бийхкача, цу сахьате раьзабоацараш гучабаьлар. Царца кхетама болх бе декхарийла йолча парткомо формально леладу из лоархIаме гIулакх. Цо шийи заседани тха болх бувца оттабаь а, бракоделашкара доагIача тайпара хьатта а, моттиг хиннаяц.

Ведомственни приемка юкъеяьккхача денз заводо хьаю продукци кIезиг-дукха дикагIа хиннай. Малярни участок йиллай заводе, гальванически участкана реконструкци еш латт.

Брак йоацаш болх бара заводе дукха хIама даьдале а, из гIулакх ма хетта тоадала хIанз а гаьна да.

Приемка викалаша, ОТК контролераша, коммунисташа, кулгалхоша, болхлоша шойла барта а болаш, цу лоархIамеча гIулакха цхьана тIабахийта беза шоай низ.

А. ХАУТИЕВ,
«Автоспецоборудование» завода ведомственни приемка керттера викал.

Поэтессай зовне оаз

АХМАТОВА РАИСАЙ ВАХАРАХИ КХОЛЛАМАХИ

Нохч - ГIалгIай советски литература дегIадоаладара юкъе дикка доккха лакъа лаьцарех а хIанз довз лакхара толамаш доахаш къахьегачарех а я Нохч-ГIалгIайчен халкъа поэтесса а СССР-а, РСФСР-а йоазонхой союзий правленей член а йола Ахматова Солтамурада Раиса. Тоъал дукха ха яьннай из керда-керда, боккхалоархIам бола говзаме литературни йоазонаш деш, вай советски нах шоай вахар кхы а хоздара, тоадара, адамашта юкъера машар а, вошала чIоагIдара тIахьехаш хьайоагIа.

Боккха а чоалхане а никъ баьб Ахматова Раисас шийговзамеча йоазонашца Нохч-ГIалгIай халкъа дог-уйла а, вахар а вай йоккхача Даьхен дукккхача халкъашта дIадовзийтара. вай заман а заманхочун а сурт-сибат хьакхоллара. Цунна дика тешал деш да по укх тIехьарча ткъаь шера арахийца, вай ерригача Даьхен къахьегамхошта дIадайза дола дукккха а стихотворенеши поэмаши чуйоагIаш дола сборникаш.

СССР-е дахаш долча дукхача халкъий меттала араювларал совгIа, Ахматова Раисай произведенеш тоъал дукха арайийннай доазол дехьа а.

Каст-каста хул Ахматова Раисай дукккхача профессех болча къахьегамхошцара вIашагIкхетараш. Хетарах, цхьаь-цаI завод, фабрика, колхоз, совхоз, школа, лакхера учебни заведени яц вай республике из ца хулаш, цо ший дик-дикагIа йола керда произведенеш ца ешаш. Цу тайпарча вIашагIкхетараша кхы а шеръю поэтессай произведеней тематика, кхы а шерагIа довзийт наьха вахар, цар дог-уйла. Хозахета яздаьдац поэтессас ер дешаш:

Геттара хала да
Сога кхаьча дакъа:
Лоаманхой-кхалнахах
Дувца са деза.
Денна а сихлу со
Балха истолага кхача
Сатоссаш, аренга
Ахархо санна.

Вай лакхе юкъейоалаяь «Йинжарашка» яха стихотворени санна лакхара гражданственность йолаш, кIоаргга патриотически уйла кхайкаеш, дукккхача наьха дег чу южаш. уж кердача толамашка кхача тIахьехаш хул Ахматова Раисай хIара стихотворени, поэма, публицистически статья, очерк.

Лакхара поэтически говзал йолча поэтессайна дика хов ший заманхой хьашташ. дика довз цар хIара денна хIана дац, аьнна дсаха толамаш. Из бахьан долаш наггахьа саг вац вай республике а, вай мехка а из ца йовзаш, цун дукхагIа йола произведенеш дагахьа ца ховш.

Иштта язду поэтессай ший «Сибаренга» яхача стихотворене тIа:

Сибаре, Iа я сона хьай
бIаргий кIоаргал,
ПаргIатача хьай дега
камаьршал я сона,
Гаьнарча сай Тирка тIа
хьа совгIат хьоргда аз,
Гаргало вай чIоагIъелча,
тоам хургба са дега.

Ше каралаьца гIулакх чIоагIа дукха дезаш доккхача хьинарца къахьегарах, денгара - денга шийi говзал дегIайоалаяра оамал беш хиларах, Ахматова Раисай дика аьттув баьннаб дукккха а тайп-тайпарча жанрех дола говзаме йоазонаш де. Цудухьа вай тахан майрра ала йиш йолаш да: из я вай мехка Советски Iаьдал далларах хьахинна нохчий цIихеза поэтесса, лакха говзал йола очеркист, общественни деятель.

ХIара ше деш долча говзамеча йоазонца по гойт вайна вай халкъа вахар-лелар, цун хьашташ, дагалоаттамаш. Цул совгIа, цун произведенеша бирса дов лоаттаду заман тIехьадисача тайп-тайпарча гIулакхашца, хестаду дерригача советски халкъий доттагIал, сийрда кортмукъале вахар.

1928 шера 30 декабре Грозне, болхлочун дезале льй Ахматова Раиса.

Ший эггара хьалхара стихаш цо язъяьй Грозненски педагогически училище деша ягIача хана. Уж кепайийттай училище арадувлаш хиннача пенгазета тIа. Сийлахь-боккха Даймехка тIом болабеннача хана цо язъю «Красноармейцага» яха стихотворени. Цу тIа цо хьахьекхар мел боккха ба ший а, ший мехкахой а моастагIчунцара цабезам. ХIаьта, цу хана цо язъяь стихаш наг-нагахьа араювлар вай республикански газеташ тIа а, «Пионерская правда» яхача газета тIа а.

1946 — 1956 шерашка Ахматова Раисас болх баьб Казахстане Кушмурун яхача станцерча юкъерча школе хьехархо йолаш.

1957—1958-ча шерашка Ахматова Раисас болх бу вай «Ленинан некъ» «Грозненский рабочий» яхача республикански газеташка литературни болхло йолаш. Цул тIехьагIа Москверча СССР йоазонхой Союзерча литературни курсашка деша йода из. Белгалде доагIа, къаьстта цу хана дегIайоагIа цун йоазоний говзал, шерлу поэзе тематика. Цунна тешал ду 1958 шера из СССР йоазонхой Союза членалла дIаэцаро а.

1959—1960 шерашка Ахматова Раисас болх баьб Нохч - ГIалгIай АССР культура министра заместитель йолаш. 1961 шера денз 1985 шерага кхаччалца из хиннай вай республика йоазонхой Союза правлене председатель.

1958 шера арадаьлар Ахматова Раисай стихай эггара хьалхара сборник. Цун цIи яр «Хьамсара республика» яхаш. Цунна юкъеяха произведенеш ювцаш хилча белгалдаккха деза цар идейно - художественни боарам дикка лакха хинналга, цунна юкъеяха стихаш духхьал безама лирика хиларал совгIа, лакхара гражданственность йолаш а хинналга. Къаьстта цу сборнико гучадаьккхар нохчий литературана ший тайпара оаз йола поэтесса юкъееналга, цо керда лакхаленаш йоахаргйолга.

Лоаццача хана Ахматова Раисай стихаш дукккханешта яйза а яйзар, еза а елар. Керттерча даькъе из дувзаденна дар поэтессас вай мехкарча лоаман кхалсага вахар дувцарца, ший йинжарий сийрдача новкъа бахара лаьрхIа цо майра ший оаз айярца.

ХIаьта, цу цхьан тематиках кхоачам баь Iеш яц поэтесса. Цун керттера низ ба из таханарча вай вахарца кIоаргга ювзаенна хилар. Вай халкъа вахара керттера проблемаш увттаеш, нохчий метта ерригача таронех пайда эца гIерташ йолча поэтессас таханарча денга кхачале а лакхаленаш яьхай. Цунна тешал деш да вай республике а, Москве а, вай мехка а доазол арахьа а поэтессай арадийнна тоъал дукха дола поэтически сборникаш.

Сийлахь-боккхача Октябро иразa новкъа хьожаяьча поэтессас ший дег чу лоаттаду дерригача дунен тIа мел латташ дола гIулакхаш. Цудухьа цун поэзен юкъе дикка моттиг дIалоац машар лорабара нах тIахьехаш йолча произведенеша. ХIаьта, геттара дег чу ювшаш, дог тохадолийташ я поэтессас В. И. Ленина, вай хьамсарча Даьхенна, сийдолча Коммунистически партена хетаяь стихаш. Цунна дола дика тешал деш я поэтессай дукккха а стихотворенеш, масала, «Хьамсарча партега», «Дегацара къамаьл», «Хьамсара республика», «ЦхьоалагIа май», «Со кхерац», иштта кхы дIахо а.

ХIара ший произведени язъеш къаьдъялар фуд ца ховш дукха къахьег поэтессас. Ше дукхача стихай, сборникий автор яле а, даьчох дог ца Iабаш хIанз а тIехьа, сатоссача хана кхай тIа вода ахархо санна, из сихлу ший балха истола хьалхашка керда стихотворени язъе Iоха. ХIаьта, салаш ма дий, вIалла кIаьд ца луш водаш вар гаьна воал, аьле. Из бахьан долаш денгара — денга дегIайоагIаш латт поэтессай говзал, ха дIа мел йода шерагIа, лоархIамегIа хул цун стихай тематика.

Вай советски наьха вахар кIоаргагIа довза а, нах кердача лакхаленашка кхачара тIабехаш а йолча поэтессай кхоллам хIанз вай Советски Союзе мел дахача халкъашта дIабайзаб. Цул совгIа, цун дукккха стихаш кепайийттай, вай Даьхен доазол арахьа а.

Геттара боккхача маьхе я укх тIеххьарча хана Ахматова Раисас язъяь «Оалхазар», «Дагалувцамий новкъа», «Йиш лекха поп», «Ялатах дола дош» яха поэмаш а.

Царех хьалхара поэма поэтессас хетаяьяр вай республике шерра цIихеза хиннача Социалистически Къахьегама турпалхочун Кагерманов Оалхазара вахара никъ гойтара. Юрта механизатор волаш болх бе волавенна, лакхаленгара лакхаленга кхоачаш къахьийгача цу турпалхочун вахар а сурт-сибат а шерра дIадовзийтарца поэтессас къаьгга гойтар вай заман наьха оамалаши гIулакхаши, масала, цу сага эхь, эздел, денал, цунна ший халкъ а, Даьхе езар а.

Ийс даькъах латташ йолча цу поэма хIара кердача мугIарца поэтессас вайна гучайоаккх цу сага керда-керда оагIо. Иштта вайна хьалхашкча чакхдоал цун берал, тIема шерашка а, цул тIехьагIа а цои, цун дезалеи лайна халонаш, из зIамига кIаьнк волча хана денз цун лаьттанца хинна боккха безам, механизатор волаш болх бе дIаволавенна районни партийни организаце кулгалхочунга, СССР-а Лакхехьарча Совета депутатага кхаччалца цо бена никъ, вай халкъо ший викал а ваь из массехказза депутаталла харжар, иштта кхы дIахо а.

ХIаьта «Дагалувцамий новкъа» яха ший шоллагIа поэма поэтессас хетаяьй ший даьнен наннен, вайнаьха кхалсага сурт-сибат диллара. Цу тIа поэтессас дика гойтад хьалхарча замах хинна лоаман кхалнаьха хала вахар. Цхьабакъда, керттерча даькъе цу поэма тIа дувцар таханарча лоаман кхалсагага кхаьча ираз да. ХIаьта, из ираз бахьан долаш дег тIара доккха баркал оал поэтессас вай хьамсарча Коммунистически партена.

Къаьстта боккхача лоархIаме я Ахматова Раисай поэзи вай керда заманхой кхебара, царна интернациональни а, атеистически а, патриотически а кхетам балара. Дукккхачарна корадоагIа цар тIа шоай дегай хьашташ, цар тIабех уж керда-керда лакхаленаш караерзаяра, вай Даьхен а халкъа а сий кхы а лакхагIа айдара.

Нохчий а эрсий а меттала арадийннача ткъаьн иттанега кхоаччача стихотворений сборникий автор я Ахматова Раиса. Дукккха да цун дешаех нохчий а эрсий а меттала даьха иллеш. Цул а совгIа, цун геттара дукха произведенеш арайийнай немций, испански, английски меттала.

Доккха дакъа лоац цо вай республика а вай берригача мехка а общественни вахаре. Масала, из хиннай КПСС 22 съезда делегат, герз дIадаккхараи машар лоаттабараи тIехьа хиннача Дерригача дунен халкъий Конгрессе дакъалоацаш. 1978 шера Нохч - ГIалгIай Лакхехьарча Совета Президиума указагIа цунна еннай Нохч-ГIалгIайчен халкъа поэтесса яха Сийлен цIи. Массехк шу хьалха СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума указагIа цунна еннай «Халкъий доттагIал» яха орден. Из я Азен Африкен мехкий солидарноста Советски Комитета член. Советски культура фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделене председатела заместитель.

ХIаьта хIанз а тIехьа цIаккха кIаьл ца луш ший творчески болх беш я Ахматова Раиса.

А. МАЛЬСАГОВ.

Доазол дехьара

ЮАР Iаьдала дIакхайкадаьд Къулбехьен Африка Африкански къаман конгресса вовзаш вола активист Гарри Гвала набахтера мукъавалийта хиларах. Питермарицбурге заключене йоIо Лулус журналисташка хоам баь ма хиллара, Дурбан яхача гродерча набахтен хьакимаша цун да мукъавалийтар 27 ноябре. 1976 шера Гарри Гвалана ха техаяр ше дийна мел ва набахте валла, Iаьдалаша могаяь йоацача АНК-на из юкъевоагIаш хилар бахьан долаш. Апартеида паччахьалкхен набахтене 25 совгIа шу даькхача Мандела Нельсона эггара гаргагIча соратникех цаI ва из.

СУРТА ТIА: Гарри Гвала (юккъервар) ший воIацеи йоIацеи.

Рейтар-ТАСС телесурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРА КЕРДА ФИЛОСОФИ

Нью-Йорке ший болх чакхбаьккхаб ООН Генеральни Ассамблея 43-ча сессе. Эггара сийдолашагIа йолча дунен халкъашта юкъерча цу организаце историе чугIоргья из, кIаьгга оагIув а йолаш. Цунна ювз тахан дерригача дунен тIа Советски Союзо дIакхайкаяь йола керда философи — прогресса кIийленга юкъарадамлен хьашт уллача, хIаьта дунен политико юкъарадамлен маьхаленний хьалха латта лоархIам ший балха кулге лувцача заман чуболаш латтача машара философи.

ООН трибуна тIара КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела М. С. Горбачева бийца хIанзарча ханара проблемашка хьажара из принципиально керда бола никъ цIенхашта тохкаш ба дунен бе-беча мехкий политически гIозарашка, кепайоазон оагIонаш тIа анализ еш латт. Советски кулгалхочо даьча къамаьла хьакъехьара откликаш — дукккха-дукхагIча даькъе из могадеш да. М. С. Горбачева даь къамаьл чакхдоалаш латтача шера эггара лоархIамегIа йолча дунен халкъашта юкъерча событех цаI хилар белгалдаьккхад Синьхуа агентствос. Бакъда, пресса комментарешка цкъазза хьахозаш да Малхбузенгара дипломатически инициатива карараькккхай Советски Союзо, хIаьта из бахьан долаш шийна яьхай пропагандистски козыраш, яхаш.

Цунна дувзаденна дунен халкъашта юкъерча общественноста боккха теркам тIаэзар ООН кердача лоархIама хьакъехьа йолча советски кулгалхочун идеяша. М. С. Горбачева ма аллара, «машаран кхерамзлени гIулакхаш кхоачашдара шийна тара йоаца дунен халкъашта юкъера центр» а йолаш, глобальни проблемаш къоастаяра идеальни инструмент хила йиш йолаш я ВIашагIкхийттача Къамий Организаци. ООН Генеральни Ассамблея трибуна тIара белгалдаьккхадар, идеологически а кхыдолча а даькъе вIашкадоагIаш дацар, аьнна, цо дIадех паччахьалкхенаша цхьана леладеча гIулакхий а общественно-политически теченей а маIан кердача тайпара хила дезалга, глобальнии регинальнии проблемаш диалоген гIулакхийи интернационализаци яра наькъаца къоастае езилга.

Ядерни доацаши низ тIалоаттабеш боацаши хила дезача хIанзарча ханара дунен чухь ООН-а кердача лоархIама маIан белгалдоаккхаш, керттерча лостамех беш болча цун балха хьинар айдара хаьдда йола программа а могайир Советски Союзо. Дувцар да, белггала аьлча, машара тIехьа бола ООН лоархIам чIоагIбарах, дунен боахаме нийсхон порядок оттаярахи «кхоалагIча дунен» мехкий арахьарча декхара проблемаш къоастаярахи, экологически катастрофа хулгах лоравалараx, космически аренаш караерзаеча цхьана гIулакхаш леладелгах.

ООН лоархIами функцешин Советски Союзо цу тайпара кхетаеш хиларо дукккхача даькъе гIо ду цу организацех дунен халкъашта юкъерча отношенешка лоархIаме фактор яра. Авторитетни наблюдателашта хетачох цох хьахиннай ВIашагIкхийттача Къамий Организаце 43-ча сессе — дунен сообществана ловш дар хьагучадувлаш йолча форума — лоархIамегIча итогех цаI.

Виталий ЧУКСЕЕВ.

БОАККХАРГБИЙ-ТЕШ ТОКИОС РАЬЗА ХИЛАРА ТIЕХЬАРА ГIА

Советско - японски отношенешка укх тIеххьарча шерашка Японе яьча визитех эггара дукхагIа пайда бенарех цаI яр, аьнна белгалдаьккхар Токио хиннача тIеххьарча пресс - конференце ше къамаьл деш КПСС ЦК Политбюро члена, СССР доазол дехьарча гIулакхий министра Э. А. Шеварднадзе, хIанзза ший чакхъяьннача визитах дувцаш. Да а даьра да из-м иштта, визит яр бахьан долаш, хетаргахьа, духхьашха белгалдаьхад тоъал дукха йIаьхъеннача «политически Iан» заманчура шин мехка-лоалахочун отношенеш араяхара дола хаьдда наькъаш.

Нагахьа санна итогаш е велча, ала йиш йолаш да: Токио хиннача переговораша деннад лоархIаме дола шиъ хоадамболлашдар: — машара договор оттадарах дола дош хаьдда дувцарах баь барти, шинна оагIонна ма хеттара шин оагIорахьара бувзамаш дегIакхувлача даькъе керда этап а хинна дIаотта езаш йола М. С. Горбачев Японе водаш ергйолча визита практически кийчо яра решении. Из деррига а тIахьожадаь да, динамизм хоалуш тоъаш ца хилар бахьан долаш хало увзаш дола шин оагIорахьара бувзамаш — къаьстта вай мехка США-ца а малхбузен Европаца а хьинаре дегIаухача диалога кIийлен тIа — массе оагIорахьа хьадийндара. Бокъалдар аьлча, «Малхбоале - Малхбузе» яхача даькъерча отношенешка капиталистически дунен эггара консервативни фланге нийсъелар Япони укх тIеххьарча хана, гуш латташе «кердача разрядка» процессана тIехьа а юсаш.

Цунна дола бахьанаш кIезига кораде йиш яц. «Шийлача тIема» штампашка лоархIаш йола японски ведомстваш бюрократически хьисапе дIаIема хилар а, мел тамашийна дале а, кердача дунен халкъашта юкъерча хьале шоашта хургдола коммерчески пайдаш доаде кхераш хилар а. хIана аьлча Токио цхьадола низаш хо а луш лерхIаш да СССР-ца цхьана гIулакхаш лоаттадеча даькъера низткъала хьал лаьгIдаро Гаьннарча Малхбоаленерча ший керттерча экономически соперника хьакъехьа дукхагIча гIожалга США дIатIаюгаргья, яхаш. Юххера а, советски Курильски гIайрений хьакъехьа шоай къаьнарча претензей есаралле нийсбелар японски кулгалхой. Цу деша хьакъехьара позици чIоагIъяра наькъ тIа дIахьалхашкахьа а йодаш, «территориальни проблемаца» Токиос, бокъонца аьлча, ювз шин оагIорахьара бувзамаш дегIакхувлара еррига кхыйола аспекташ, цу даькъе экономике яраш а йолаш Из бахьан долаш пессимистически дог-уйла йолча дукккхача Малхбузен наблюдателаша цкъа доацаш дукккхаза хьакхайкадаьдар советско-японски отношенеш «бокъонца йолча тупике» кхаьчалга.

«Шийлача тIема» ханашкара юхебиса из шод хьабаста безаш хиларца, кердача тайпара уйла яра хьисапе партнерагахьа гIа баккха гIертарца ювзаенна яр 1945 шера тIом йистебаьнначул тIехьагIа СССР-аи Японенеи юкъера кулг ца яздеш диса дола машара Договор дувцача юкъа шинна а оагIоний хьаштдолча дешашка хьажара СССР яь предложени. Из дара могаяьй бе-беча боарамашка консультацеш чакхъяхара хьакъехьара хаьдда йола механизм а.

Василий ГОЛОВНИН.

КНР — ИНДИ: ЛОАРХIАМЕ СОБЫТИ

Китайско - индийски бувзамаш тоадара, Азера машара дика лоалахалла чIоагIдара лоархIаме дакъа юкъедахьар хилар Инде премьер-министра Р. Ганде Китае официальни визит ярах. 34 шу даьннач ул тIехьагIа лакхерча боараме индийскии китайскии кулгалхошта юкъе хинна вIашагIкхетар дар из. 1954 шера Пекине хиннав Р. Ганде наьна да, кортамукъача Инде духхьашхара премьер - министр Джавахарлал Неру.

Индийско - китайски бувзамаш цIаккха а хиннадац шоашта морхаш тIайоацаш. Къаьстта ирделар уж 1962 шера шин мехка юкъе доазон тIа лаьтта тIом хинначул тIехьагIа. Царна юкъерча бувзамашкара «вIашдухьаленний кхера» — духхьал индийско - китайски бувзамий ерригача комплекса Iаткъа ца Iеш, лоархIамеча даькъе бIарчча хьанийцача Азерча хьала хIанз а тIехь негативни оагIорахьара Iаткъаш йола пограничии проблема. Укх тIеххьарча бархI шера чакхъяьккхаяр пограничии проблема къоастаяра наькъаш лахара йола бархI раунд, цхьабакъда цхьаккха пайда хиланзар царех. Дувцилга а дац, реальни хургдацар Р. Ганде Китае визит еча юкъа селлара чоалхане проблема къоаста ма ергйий, аьнна, догдоахилга. ХIаьта цу тайпара дола декхар-м оттадеш а дацар. Цунца цхьана, китайски кепайоазоно белгал ма даххара, лоархIаме гIа баьккхар оагIонаша пограничии къовсам къоастабара лостамагIа: шин мехка кулгалхоша дIахайтар «белггаларча ханий гомашчу» из проблема къоастаярца хьашт долаш шоаш болга.

Переговорашка дийца цхьаькха цхьа чоалхане дош — Тибетера хьал. Цу проблема хьакъехьарча Инде принципиальни позицена беза мах бир китайски оагIоно: Тибет — китайски территоре дакъа, цун автономни район, ший территоре тIа Инде могийташ дац Китая чурча гIулакхашта юкъегIертилга лархIа мегаргдола гIулакхаш кхоачашделга.

Шин оагIорахьара гIулакхаш леладелга дIахо тоаде дезаш, общественни вахара бе-беча доакъошка — культуре, экономике, торговле — дикача лоалахой хьисапе цхьана гIулакхаш чакхдоахилга вIаштIехьдаккха дезаш хилара йолча цхьан уйлан тIа кхаьчар оагIонаш. Визит хиннача юкъа кулгаш яздаьдар Iилма-техническии цхьана гIулакхаш дара, культурни обмен яра а Китаянен Инденен юкъе духхьалара фегара никъ биллара а йолча соглашенеш тIа. Наблюдателашта хетачогIа, цу соглашенеша аьттув лу дукккхача хана денз китайско - индийски отношенеш йийхка хинна бола ша хIанз мукъа башаргхиларах догдоахаш хилара.

ХIанзлехьа дегIаухаш латт шин оагIорахьарча торговлен боарам. Азе эггара йоккхагIйолча шин паччахьалкхенна юкъера отношенеш тоаяла йолаялларах тешалаш кхы а из хьахьокхаш я из визит ше а. Уж факташ политически наблюдателаша ювз разрядкагахьа леста контиенентера хьал хувцаденна хиларца, дунен халкъашта юкъерча отношеней практике тIа-тIа тIагIерттагIа чIоагIлуш доагIа кердача тайпара политически уйла елга хьахилар бахьан долаш, дунен халкъашта юкъерча климате дикагIча оагIорахьара хувцамаш хинна хиларца. Цунца дувзаденна дагаехача кхоачам ба 1986 шера М. С. Горбачева Инде визит ше еча хана кулг яздаь йола Делийски Деклараци, Владивостокен Красноярскен йиййца йола СССР машара инициативаш, ООН-е дукха ха йоаццаш Р. Ганде могаяь йола ядерни боацеи низ тIа ца лоаттабуи машар хьабара хьакъехьара план.

Китайско - индийски переговорий итогаш а иштта гIо де декхарийла я вIаши болча тешамаи дика лоалахой хиларан йола атмосфера регионе дегIакхувлара.

Александр БОХОНЬКО, Владимир ФЕДОРЧУК. (ТАСС).

«ПЕРЕПИСЬ-89»

ТЕШАМЕ КИЙЧО ЯЬЙ

Атта гIулакх дац хьатIадоагIача шера 2 январе денз бахача наха перепись еш дIадоладе а хIаьта 2-ча феврале чакхдаккха а дезар. Наьсарен районе цхьаццайолча моттигашка хилар тхо укх деношка из декхар кхоачашдара кийчо мишта ю хьожаш.

Город Назрань. Бокъонца ховш дац укхаза мел нах бах (цхьан статистиках — 17, шоллагIча статистиках — 18 эзар), ховш дац хIара бетта, хIара шера масса саг хьатIакхет, масса тIеравоал. Город зIамига яле а наха ца ховш Iалаьмате дукха кхыйола чура информаци а я. Кастта хургйолча переписа метта оттаергья из статистика, дукха керда информаци гучаяргья города а района а вахаре.

Бакъда, город Назрань ца хаддаш а сиха а дегIаухалга-м массанена а гуш белгало я. ХIара шера хувцалу цун социальни сурт. ДагадоагIа, 1970 шера перепись еча хана 4 дакъа далла мара яцар город. ХIанз 9 дакъа даьд.

Перепись еча тIахьожам лоаттабу а кулгалду а штаб райисполкома здане чу я. ДикагIа йола помещенеш мукъаяьхай укхаза переписчикашта. РАПО председатела заместитель К. Аушев чуваьгIа кабинет тховнага кхаччалца тайп-тайпарча бланкай пачкех хьалйизай. Инструкцех йоаггIача тайпара оборудовани а яь кийчъяьй помещенеш, телефонаш а я тешаме болх беш.

Переписной отдела начальник, «Агропромстрой» яхача объединенера экономист И. Нальгиев, цун заместитель (райисполкома къахьегама ресурсай отдела заведующи) И. Инаркиев, хIаьта из декхар кхоачашде аьнна оарцагIбаьхачарех дукхагIбараш — переписа гIулакха ветеранаш ба. 1970, 1979 шерашка яьча переписашта юкъе дакъа лоацаш хиннаб уж.

Городе баха нах дIаязбеш 37 инструктор хургва укхаза. Шоай де дезар дика ховш а ба уж.

Района юрташка а керттерча даькъе из кийчо чакхъяьнна дукха ха я. Царех я райцентра эггара гаьнагIа улла СурхотIе. ВорхI саг чувоагIа комисси я юрта бахача нахага переписа маIан дIахайташ а кхыйола кийчо еш а болх беш.

М. КАРАЕВ.

- «Чечингобувьбыт» яхача производственни объединенена дукха ха йоаццаш болх бе йолаеннай «Элегант» аьнна хоза цIи тилла йола хIамаш тега ателье. Барттайна, вIаши гIо де кийча болаш, шоашта хьалхашка латта декхараш дика кхетадеш а царех бола бехктокхам Iалаьмате боккха болаш а я цига вIашагIкхийтта коллектив.

Къахьегаме кхыбараш шоашкара къаьгга масал луш ба укх сурта тIа хьалхарча плане шоай балхах дагабувлаш латта лакхерча квалификаце мастераш Т. Крылова, Р. Петросян, А. Рудзская.

Х. СЕРОВА сурт.

КОММУНИСТА НРАВСТВЕННИ ДЕКХАР

ДИНАСТЕ ВИКАЛ

Федор Ефремович! Подъемочни ремонт еча цехе болх ца беш сецай мостовой кран, — аьлар мастера А. Кривохижа. — ДIаваха хьо ца хьоже юкъагIдусаш латт тепловоз ремонт ечара арахийцилга.

Двигатель а крана управлени яра пульт а йоханза яр, хетаргахьа телхар электропроводка хила езар. Приборaца тохкам бича из бакъхилар. Сихха проводка ехачара тоа а яь, болх бе йолаялийтар говзанчас кран, хийцца дIаболабелар цехера болх.

Иштта хул массаза а — балха тIа моллагIа хатар нийсделча эггара хьалха цига хьожаву ший гIулакх тIехдика довзаш вола слесарь-электрик Ф. Е. Негоднев — эггара лакхагIча разряда специалист.

Гудермесски локомотивни депо керттерча механика цехе эггара дикагIчарех цхьа электрик ва Федор Ефимович, эггара чоалханегIа, бехктокхамегIа дола балхаш хьаделга цунна тIадулл цехе, хIана аьлча массанена хов моллагIа бола болх сихха а дикал лакха йолаш а цо ший ханнахьа хьабергболга. ХIамсарча ший коллективе йIаьххача юкъа Iалаьмате дикача къахьегама школах чакхваьннав къахьегама ветеран.

Духхьашха, № 8 йола профтехучилище йистеяькхачул тIехьагIа, вера зIамсаг укхаза болх бе. Юххьанца тепловозашта ремонт яра слесарь хилар цох. Къахьегам безаш, «ак» ца оалаш шийга аьннар дизза кхоачашдеш, харцо ца ловш а ца езаш а из волга зийнача боккхагIболча новкъосташта везавелар аьсала оамалаш йоахка къона говзанча, цудухьа дог раьза а долаш, хIаране шийна ховр хьехар зIамсага, шоай Iаьхий опыт, говзал дIаIомайора цунна, знанеш дIалора. Ховра царна цо шоай тешам бакъбергболга. Из иштта хила а хилар. Дукха ха ялалехьа ший дукккхача хьехамчий гIонца тIехдика караерзайир цо балха говзал, цкъа ахазза-шоза тIехкхоачашъеволавелар сменни нормаш, хIаьта говзагIа болча специалисташа даьчул эсалагIа а хилацар цо хьадаьр.

Комсомолец ше хиларах тарра хьинаре дакъа лоацар Федора депо кагирхоша чакхмел йоахача мероприятешка. Цунца цхьана заочно дешаш вар машиннаькъа техникуме а. ТIехдика а дешар, хIана аьлча цIаккха дицлацар цунна пенсе ваххалца депо болх баьча ший дас Ефрем Исаевича яьха дешаш: Федор, дешалахь, саг хургва хьох Iа деше. Са аьттув хиннабац Iилмаца дот тагIал леладе, тIемо новкъарле, яьй. хIаьта хьона хьалхашка шерра хьайийллай ерригa наIараш, шеррен бIаьххен никъ ба хьона советски Iаьдало беннар.

Даь васкет кхоачашдеш цIеча дипломаца йистеяькхарзIамигсаго техникум, лакха квалификаци йола специалист — промышленни оборудованена, станокашта а механизмашта а ремонт яра механик - электрик — хилар цох. Цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа, 1971 шера чIоагIгIа дог гIоздоала хIама хилар Федора къоначa вахаре из — из дIанiiцар Ленински парте мугIарашка, хIаьта цунца цхьана предприяте болхлоша эггара хьалха цун цIи яьккхар Гудермесски городской Совета депутаталла харжара кандидаташ бувцача хана.

Предприяте коммуниста а бIарччача коллективо а беннача боккхача тешамо дукккхадар хьа а дех шоаш депутаталла викал ваьчунгара. Из дика кхетадора Федора, цудухьа деррига ший хьинар, хьаькъал, низ оарцагIа а баькха, са ца тувш кхоачашдора по шийна харжархоша тийнна наказаш. Цудухьа тамашийна дац горсовета халкъа депутаталла диазлагIа из хержа хилар, хIаьта цунца цхьана из ва цехови партийни организаце вожак а. Депо толамаш совдоахарий, юкъарча гIулакха эггара дукхагIа шоай дакъа юкъекхухьарий цIерашта юкъе а эггара хьалха йоаккх коммуниста, халкъа депутата Негоднев Федор цIи. Иштта из хержавар дукха ха йоаццаш чакхъяьннача XI-ча городской партийни конференце делегаталла а. Хьаьнала къахьега Iемача халкъа депутата, хьинар долча коммуниста Ф. Негоднева дош деннадар КПСС Нохч - ГIалгIай областной конференце болх дIаболалуча денга шера план кхоачашъяргья ше, аьнна. Из толаме кхоачаш а даьд.

Н. БОРИСОВ.

ГІулакх мишта ду шоана?

Къулбаседа - Кавказски машиннаькъа ОРС-а чуйоагІача № 19 йолча тикачу болх беш яр йоккха, барттайна, интернациональни коллектив я. Укхаза цхьан дезале санна къахьегаш ба эрсий, нохчий, гІалгІай, украинцаш, кхыча къамех бола нах. ВІаши Іимерза, гІоновкъостала кийча болаш, чубаьхкача эцархошца безаме а цар хьашташ дизза кхоачашде а кийча болаш уж хиларо гІо ду царна шоай декхарех дика лоархІабе а.

Шу доладелча денз 5 эзар сомага дІакхоачаш хІара бетта план цар тІехкхоачашъеш хиларо аьттув балийтаб тика коллективана хІанзлехьа товарооборотах йола шера план кхоачашъе.

СУРТА ТІА: Тика дикагІбола продавецаш (аьрдехьара аьттехьа) Керимова Эльбика, Юсупова Баята, Дураева Малика, Манашина Мила, Дзейтова Марет.

Р. АУШЕВА сурт.

КЪОНА ЦІЕН-НОАНОЙ

ДІайха мерза хІама даа безамбар, Ачхой-Мартановски районе Самашкински консервни завода столове заведующи М. Салгиреев волча ваха мара везац. Шеко яц, шо цигара дог раьза а хинна доагІаргхилар.

Тхо цига кхаьча ха делкъийна хІама дуа ха яр. Нах дукха бацар столове. Хьувкъам чуэцача хана мара хилац укхаза нах дукха. Меню йийшача, цу тІа яр: гуляш, «жижиг — галнаш», плов, рагу, пельменеш, котлеташ, шоллагІа блюдаш, напиткаш: кофе, шура, комсий сок, Іажий сок, кхыйола напиткаш. МоллагІа ийцача а дехке вала хІама дацар.

ЦІагІа санна цІена а хоза а я столове. СалаІа а Іоха а безаме я укхаза. Болх беш ялх саг ва столове. Шоай декхар дика кхоачашде гІерташ а ба уж.

Алисултанова Тамарас йоах:

— «Со зІамига йолча хана денз кхача кийчбелга дезаш хиннай со. Со Іомаяьр са нана я, из а ткъаь шера Самашкински совхоза столове болх беш хиннай.

Цунна новкъостал деш хулар со мукъача хана. Школера дийша йоаллашехьа № 6 йолча Грозненски кулинарни училище деша а этта, дийша яьлча укхаза балха ера со. Дехке яьнна хІама а дац, хІана аьлча тха коллектив чІоагІа дика я, ца ховр хьахьеха говзал лакха йола повараш ба.

— Со зІамига йолча хана хьехархо хила безам болаш яр со, — аьлар кухне болхлочо Амаева Хамсата,— Грозненски пединституте деша отта лаьрхІадар аз, хІаьта а укхазахьа безам чІоагІагІа хилар. № 6 йола Грозненски кулинарни училища 1981 шера йисте а яьккха укхаза балха ера со. Ена дехке яьннаяц, хІана аьлча са хьехамчаш соца дика ба. Мальсагова Себила укхаза болх беш йола 16 шу да, ший говзалах Іалаьмате дика кхеташ а я, цул совгІа къоначарца безаме, теркаме а я.

МоллагІча балха тІа саг вале а шийгара гІулакх бехктокхаме из дІахьож вале, ала мегаргда цох, — из вакх цІена саг.

— БІаь саг Іохалла моттиг, йолаш я тха столове, — йоах заведующе Мухтар Салгиреевас, — 150 саг чуэцатаро я тха. Даа хІама шозза кийчду оаха. Болхлошта маьха деза а дац даа хІама, деррига додар 47 кеп. мара дац.

— Сай болхлошта чІоагІа раьза ва со. Іомаве везаш цхьаккха а вац царна юкъе. Дисциплина а кхетам а лакха болаш нах соца хиларах, хІара бетта план кхоачашъю оаха, — яхаш дувц заведующе Салгиреевс.

ХІама даа хьачубаьхкача нахага хаьттача, уж а ба столове болхлошта раьза.

В. КУРБАНОВ.

БАЛХА ТІЕРА Я

Кхо шу даьннад Сапралиева Макка № 136 йолча тикачу болх беш йола. Цу юкъа из дІа а яйзай, цун эхь-эздел, наьха мотт ховш хилар, нахацара Іимерзал бахьан долаш еза а еннай дукккхача эцархошта. ХІаьта, цунна дола тешал да «Лоткъамийн предложенейн книжка» тІа цох язъяь дукха дика отзываш.

Цун дикали къахетами бахьан долаш лоархІ из коллективе а.

Тика заведующе С. Торшхоевас Макках аьлар:

— Коллективе кагирхой ба тха дукхагІа бараш. Сапралиева хьинар долаш комсомолка, нахаца сиха барт товш а царца дувца ховш а хилар бахьан долаш хорж из юха а юха а комсомольски организаце секретаралла. ХІанз Макка чакхйоаккхаш йоалл советски торговлен Орджоникидзера техникум.

— Продавеца болх чІоагІа хала ба, — йоах Маккас. — Каст-каста оахош дІахьа кхахьа езаш хул тха еза яьшкаш. Цхьабакъда, сарра хьа мел се кІаьдъенна хуле а, сай болх сона чІоагІа дукха беза.

— Фу ала лов хьона хьай покупателашта хьатІадоагІача Кердача шера?

— ХьатІадоагІача Кердача шера сона лов наха дукхагІа керда товараш, кхачан продуктай ассортимент йоккхагІа хилар. ЧІоагІа бакъахьа хетар, балхара боагІача наьха, йоккхача очередах латта а ца безаш, шоашта эшша дика продукташ а кхытайпа товараш а эца вІаштІехьдоалаш хилча. Цул совгІа, Кердача шераца берригаш даькъала бувцаш, са ала безам бар: «Ираз-аьттув хилба шун, унахцІенои дега гІозали ма эшийла шоана кердача шера!»

Ф. ГАЗДИЕВА.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) М. Сапралиева, Л. Хашиева, Х. Берсанова.

САКЪЕРДАМЕ ДУВЦАРАШ

ЦХЬАЬКХА ПЕЛА МОЛЕ

Цхьан юрта йисте ваха къе-миска саг волча нийсвенна хиннав цхьа хьаьша. Ше къе-миска вале а, дІатохавеннача цо теха устагІа биййнаб хьаьшанна, сиха хІирий отарашка саг вахийта чхьагІар дайтад. ХІаьта дика диаменна, дог дика хиннача хьаьшас аьннад:

— ЧІоагІа эхь-эздел долаш, хьаша-да веза лоархІаш, визза къонах хиннав хьо, са фусамда! ХІаьта хой хьона со малав?

— Из сона вІалла башха а дац! Со волча вена хьаша веций хьо? Вешта, Іа Іайха хьааьлча ховргда-кх хьо малав, — аьннад фусамдас.

— Со-м моллагІа вола хьаьша вац... Бейсара Мочкъий эггара кхоачарагІа вола доттагІа ва, — аьннад хьаьшас.

— Дикача нахаца ба хьа оагІув-м. Хьо хье а ишта эздий саг хила веза-кх, — аьнна, кхы а цхьацца чхьагІара пела Іодеттад фусамдас.

Из пела дІамаларах кхы а дог ураэттача хьаьшас юха а хаьттад:

— ВанагІа, фусамда, хьона-м ха а хой-хьогІ со малав?

— Ай, хІанзза Іайха аланзарий Іа, хье Бейсара Мочкъий эггара кхоачарагІа вола доттагІа ва? — аьннад фусамдас.

— Вац даьра со-м Бейсара Мочкъий доттагІа. Со-м се ва Бейсара Мочкъа... Іодоттал цхьаькха пела! — аьннад хьаьшас.

— Іа кхы из а Іо тІа моле-м, хьогІ тур детташ лоамаш эгадаь Сеска Солса а, Іелачура келхьар ена Села ПирІа а, даьлаца къийса Куркъа а, йоккха Наьсаре йилла Оарцха КІарцхал а, имам Шамала духьала лаьтта Уцига Малсаг а, бІарччача пачхахьа бІунах харачой Заьламха мукъаваьха Гаравожев Сулумбик а, лой Турпал Іаьла а ма хургвий! ХІанз меттаw Іодехкад вайна. Іодувша вай? — аьннад фусамдас.

Редактор **О. Б. ГАДАБОРШЕВ.**

ТЕЛЕПРОГРАММА

27 ДЕКАБРЬ, ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «Новогоднее путешествие» яхеи «Серая шейка» яхеи мультфильмаш.

9.05 — Хоккей. Товарищески вІашагІкхетар. «Квебек Нордикс» (Канада) — ЦСКА. Канадера передача.

11.05, 16.30, 17.00 — «Кердадараш».

11.15 — Концерт.

15.45 — «СибарегІа гІоллеи Гаьнарча Малхбоале гІоллеи». «Ходовые испытания» яхачеи «Сибирь на экране» яхачеи документальни фильмай премьера.

16.30 — «Снежная мельница» яхеи «Приезжайте в гости» яхеи мультфильмаш.

17.05 — «Сладкий сок внутри травы» яха берашта дола фильм.

18.10 — «Вай беш».

18.40, 23.40 — «Тахан дунен тІа».

19.00 — «Египет: пирамидий мехка керда ди». Кинообозрени.

19.40 — «Ганз» яхача художественни фильма премьера.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Позиция» яха художественно - публицистически программа.

22.55 — «Александр Ведерников. «Тихая моя родина» яхача документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.

8.15 — «Юбилей» яха Іилмадовзийтара фильм.

8.35, 9.35 — Географи. 7-гІа класс.

9.05 — Французски мотт. Іомабу 1-ра шу.

10.05 — СПТУ дешархошта. Информатикеи вычислительни техникеи лардаш. Пенгазет ЭВМ-а ду.

10.35 — Географи. 6-гІа класс.

11.10 — Лыжни спорт. «Красногорская лыжня» яха Ерригсоюзни яхьаш. 10 км. Кхалнах.

12.00 — «Хьаст». Художественни фильм. 1-ра сери.

13.05 — «Хьа дезаденнача хІамай дуне». «Вначале был танец...» яхеи, «Жил-был Иванушка» яхеи, «Фантазия» яхеи документальни фильмаш.

13.45, 23.15 — «Кердадараш».

13.50 — «Майор «Вихрь» яха кхо сери йола художественни фильм. 1-ра сери.

16.35 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).

16.40 — «Павел Филонов в воспоминаниях современников» яха документальни фильм.

18.00 — «Человеческий фактор» яха передача. Передача дакъалоац парте Грозненски горкома хьалхарча секретара В. А. Куценкос.

18.30 — Фильм-реклама.

18.35 — «Нохч-ГІалгІайче».

18.45 — Хоккей. Товарищески вІашагІкхетар. «Квебек Нордикс» (Канада) — ЦСКА. Канадера передача. Перерыве (20.05) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Сои Джеки». Мультфильм.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Хьаст» яхача художественни фильма премьера. 2-гІа сери.

22.45 — «Іуйрийнара почта». (Юхагойтар).

28 ДЕКАБРЬ, КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «Ганз» яха художественни фильм.

9.50, 15.30, 16.40 — «Кердадараш».

10.00 — «Скульптор Вучетич» яха документальни фильм.

10.20 — «Сакъердаме стараш».

15.45 — «Поле луковое» яхачеи, «Ованес Зардарян» яхачеи, «Возвращение кооперации» яхачеи документальни фильмай, премьера.

16.45 — «Здравствуй, музыка!», Краснодар, Ставрополь, Ейск городий берий хорови коллективай конкурсни выступленеш.

17.35 — «Катманду атагІа». Кинопрограмма (Непал).

18.05 — «Новогодни бийса». Мультфильм.

18.15 — Экономически дешара лардаш. «Агро» тележурнал.

18.45 — «Тахан дунен тІа».

19.05 — «Огнеопасная елка» яха документальни фильм.

19.10 — Литературно - художественни видеоканал.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — Литературно - художественни видеоканала дІахододар. Перерыве (23.30) — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.

8.15 — «Агат» яхеи «Малахит» яхеи документальни фильмаш.

8.35, 9.35 — 4 класс. «Щелкунчик» яха П. И. Чайковске балет.

9.05 — Немецки мотт. Іомабу хьалхара шу.

10.05 — Советски монументальни портретнии скульптура.

10.35, 11.35 —, «Мороз Красный нос» яха Н. А. Некрасова поэма. 6-гІа класс.

11.05 — Немецки мотт. Іомабу 2-гІа шу.

12.05 — «Хьаст». Художественни фильм. 2-гІа сери.

13.10 — «Студентий певчески цІей». «Гаудеамус-9» яха документальни фильм.

13.30 — 23.05 — «Кердадараш».

13.35 — «Майор Вихрь» яха художественни фильм. 2-гІа сери.

17.50 — «Кердадараш» (нохчий меттала).

17.55 — «Время надежд» яха документальни фильм.

19.25 — «Нохч-ГІалгІайче».

19.35 — «Фильм-реклама».

19.40 — «ТелезІий» (гІалгІай меттала).

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Новогоднее приключение». 1-ра дакъа.

20.15 — «Объединение «Силуэт»: дорогами поиска» яха киноочерк.

20.45 — «Я подумаю» яха документальни фильм.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Любовь к ближнему» яхача художественни фильма премьера.

29 ДЕКАБРЬ, ЕРА

ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — Хоккей. Товарищески вІашагІкхетар. «Эдмонтон Ойлерз» (Канада) — «Динамо» (Рига). Канадера передача. Перерыве (9.55) — «Кердадараш».

10.45 — «Здравствуй, музыка!» яха передача.

11.35 — Документальни фильмаш.

15.30, 17.10 — «Кердадараш».

15.45 — Илли оал Виковянку Софияс (Румыни).

16.10 — «Гренада Геннадия Кучкина» яхачеи Бахтияр Вагаб-Заде» яхачеи документальни фильмай премьера.

17.15 — «...До шестнадцати и старше» яха передача.

18.00 — Музыкальни сокровищница. С. Рахманинов. Паганине темах йола рапсоди.

18.25 — «Новогодни фаьлг». Мультфильм.

18.45 — «Тахан дунен тІа».

19.00 — Хоккей. Товарищески вІашагІкхетар. «Эдмонтон Эйлордз» (Канада) — «Динамо» (Рига). Канадера передача.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Что? Где? Когда?» яха телевикторина. Йистеяьлча — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.

8.15 — Экономически дешара лардаш «Агро» тележурнал.

8.45, 9.35 — Природоведени. 4-гІа класс.

9.05 — Испански мотт. Іомабу 1-ра шу.

9.55 — «Год дракона» яха Іилма - довзийтара фильм.

10.05 — ПТУ дешархошта. Общи биологи. Хьайбаши средаи.

10.35, 11.35 — Физика. 7-гІа класс.

11.05 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.

12.05 — «Любовь к ближнему» яха художественни фильм.

13.20 — «Кердадараш».

13.25 — «Дед Мороз и серый волк» яхеи «Друзей найдешь везде» яхеи мультфильмаш.

13.55 — «Майор Вихрь» яха художественни фильм. 3-гІа сери.

17.35 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).

17.40 — «Массаненеи хІараненеи». Документальни фильм.

18.00 — «БІаьшерех чакхдаргдола вошал» (нохчий меттала).

18.20 — «Нохчий мотт Іомабу вай». (Юхагойтар).

18.50 — «Нохч-гІалгІайче».

19.00 — «Угол зрения» яха информационно - публицистически программа.

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш». «Новогоднее приключение». 2-гІа дакъа.

20.15 — «Искусствай дунен тІа» (нохчий меттала).

20.50 — Киножурнал.

21.00 — «Ха».

21.40 — Перестройка прожектор.

21.50 — «Тот самый Мюнхгаузен» яха художественни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш. Перерыве (23.00) — «Кердадараш».

30 ДЕКАБРЬ, ПІАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «Обыкновенная Арктика» яха художественни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш.

11.05, 15.30, 16.45 — «Кердадараш».

15.45 — Новолипецки металлургий А. Мистюкова цІерагІча халкъа эрсий хора концерт.

16.15 — «ХІана, сендухьа».

16.50 — «За мечтой своей идем» яха мехка художественни берий коллективай концерт.

17.20 — «Новогодни фаьлг». Мультфильм.

17.30 — «Рыжие» яхача документальни фильма премьера. № 24 йолча Ленинградски интерната директорах В. А. Дубровскех.

18.00 — Биовитаминни концентрат (БВК) хьаярахи цунах пайда эцарахи йолча Ерригсоюзни конференцера репортаж.

18.45 — «Тахан дунен тІа».

19.05 — Фильм — бераштa. «Хоза елка» (Канада, 1986 шу).

19.30 — «Интерсигнал».

20.00 — «Шире круг» яха эстрадни представлени.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Шире круг» яхача эстрадни представлене дІахододар.

23.10 — «Взгляд» яха передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.

8.15 — СССР халкъий иллеши халхараши.

8.45 — Английски мотт. Іомабу 1-ра шу.

9.15 — «Гаьнардар — гаргардар». «Береста сибирская» яхеи. «Волшебный чугун» яхеи, «Тетива» яхеи; «Узелки памяти» яхеи, «Круг» яхеи документальни фильмаш.

10.30 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.

11.00 — «Тот самый Мюнхгаузен» яха художественни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш.

13.05 — «Чемпион» яхеи. «Новогодняя ночь» яхеи, «Ура, отдыхаем!» яхеи, «Желтый слон» яхеи мультфильмаш.

13.40, 23.45 — «Кердадараш».

13.45 — Фильм — бераштa. «Чайтонг».

16.10 — «Кердадараш» (нохчий меттала).

16.15 — «Как нам грядущее дается» яха документальни фильм.

17.45 — «Арендни подряд — таронга бода никъ» (нохчий меттала).

18.15 — «Досуга сахьаташка».

18.45 — «Нохч-ГІалгІайче».

18.55 — «Шуца дагадувлаш».

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Ша тІара карнавал».

20.15 — «Агропром: гІулакхаши нахи».

20.45 — «Улица младшего лейтенанта Степанова» яха дументальни фильм.

21.00 — «Ха».

21.40 — «Приморский бульвар» яхача художественни фильма премьера. 1-реи 2-гІеи сереш.

31 ДЕКАБРЬ, ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — «ХІана, сендухьа».

9.05 — Музыкальни совгІат. Польшан телевидене программа.

9.30 — Фильм — бераштa. «Юкъара жІали» (ВНР).

10.35 — «Саг. Лаьтта. Вселенни».

11.35 — Паччахьалкхен академически къулбаседа эрсий халкъа хора концерт.

12.45 — «Массаненеи хІараненеи». Модан Дунен халкъашта юкъера фестиваль. Советски Союзеи доазол дехьарча мехкийи ведущи художникий-модельерий коллекцеш.

13.45 — «Все любят цирк» яха Свердловскера передача.

14.30 — «Кердадараш».

14.40 — «Социализма мехкашка». Новогодни передача.

15.10 — «Фаьлг болча хьоашалгІа». «Майра Ширак».

16.25 — «Хьайбай дунен тІа».

17.25 — «Можем быть одной семьей» яха советско - американски берий телешоу.

19.10 — «Тридцать второе декабря» яхача боккхийчарна долча мультфильма премьера.

19.30 — «Вокруг смеха» яха Останкина Концертни студера сатиреи юмореи сайре.

21.00 — «Ха».

21.40 — Эфире музыка.

22.40 — Телезрителa спутник.

23.15 — Советски илле концерт.

23.40 — «Са мохк». Документальни фильм.

23.50 — Кердача шераца, новкъостий! Советски халкъ даькъалдувцар.

00.05 — Новогодни праздничнии представлени.

4.15 — «Халхараш, халхараш, халхараш».

4.45 — Доазол дехьарча эстрада артистай концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.

8.15 — «Іаламца барт болаш», «Монрепо» яхеи, «Чуть левее Северного полюса» яхеи, «На память о курорте» яхеи документальни фильмаш.

9.10 — СССР халкъа артиста Д. Дашиева концерт.

9.40 — ЦІагІара академи.

10.10 — «Хьасташ», Кишиневера передача.

10.40 — «Морозики - морозы», яхеи, «Снегурята», яхеи «Крот на карнавале» яхеи мультфильмаш.

11.05 — Телевизионни музыкальни абонемент. Музыка. Живопись. Поэзи. 2-гІа передача.

12.15 — Фильм — бераштa. «Лопух» яхеи «Загляни в детство» яхеи короткометражни художественни фильмаш.

12.55 — «Мир Улановой» яха документальни фильм. 1-реи 2-гІеи сереш.

15.00 — Московски Кремла Комендатура образцово-хьокхама оркестра концерт.

16.05 — Цхьан актера театр. Л. Филатов.

17.05 — Прогресс. Информаци. Реклама.

17.55 — «Гургилг».

18.20 — «Киножурнал».

18.30 — «С новым годом!» яха праздничнии программа.

20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Шера ханаш».

20.15 — Халкъа ашараш.

20.30 — «Вайи авторадеои».

21.00 — «Ха».

21.40 — «Вызов» яхачеи, «Гость» яхачеи, «Шанс» яхачеи короткометражни художественни фильмай программа.

23.15 — Советски илле концерт.

23.40 — «Са мохк» документальни фильм.

23.50 — «Кердача шераца, новкъостий!». Советски халкъ даькъалдувцар.

00.05 — Новогодни музыкальни бийса. Дунен классически, джазовии, эстрадни искусства «седкъий» выступленеш.

3.05 — Хоккей. Товарищески вІашагІкхетар. «Бостон Брюинз» (США) — ЦСКА США-ра передача.

1 ЯНВАРЬ, КІИРАНДИ

КЕРДАЧА ШЕРЦА

I ПРОГРАММА

9.00 — «Кердадараш».

9.15 — «Спортлото» тираж.

9.30 — «Будильник».

10.00 — Белорусски ССР Паччахьалкхен академически халкъа хора концерт.

10.30 — Хоккей. Товарищески вІашагІкхетар. «Лос-Анджелес Кингз» — «Динамо» (Рига). США-ра передача.

12.30 — «Праздники детства» яха театрально - эстрадни новогодни представлени.

14.00 — Кубан халкъа цІейга — Кортмукъален Денга. Кубан телевидене программа.

14.50 — КВН. Московскии, Новосибирскии, Днепропетровскии Паччахьалкхен университетий командий вІашагІкхетар.

17.05 — «Мышь и верблюд» яхачеи «Волчок» яхачеи мультфильмай премьера.

17.25 — «Илли-88». Останкино Концертни студера Ерригсоюзни телевизионни фестивала заключительни сайре.

21.00 — «Ха».

21.40 — Интервидене мехкаш Кердача шерца даькъалдувцар.

22.10 — С. Образцова кулгалдеча Паччахьалкхен академически теникий театра «Дон Жуан» яхача фильм-спектакла премьера.

II ПРОГРАММА

9.00 — Зарядка е отта!

9.15 — «Час потехи» яха эрсий ловзараш юхадийидарах дола документальни фильм.

9.35 — Гитариста Л. Брауэра концерт (Куба).

10.05 — Фильм-бераштa. «Лоаца пхьешаш».

11.40 — «Огнеопасная елка» яха документальни фильм.

11.45 — Доазол дехьарча фильма экран. «Ищем обмен» (Куба).

13.00 — Хоккей. Товарищески вІашагІкхетар. «Бостон Брюинз» (США) — ЦСКА 3-гІа период. США-ра передача.

13.40 — Белорусски ССР — 70 шу. Документальни фильмаш.

15.20 — «Кубински сайренаш». Куберча артистай выступленеш.

15.50 — «Корсам». Мультфильм.

16.00 — Документальни фильма экран. «Георгий Свиридов».

17.00 — «Киносерпантин». 1-реи 2-гІеи дублаш. Перерыве (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Снеговик-почтовик».

21.00 — «Ха».

21.40 — «Киносерпантин». 3-гІа дубль.

РАДИОПРОГРАММА

27 ДЕКАБРЬ, ШИНАРА

27 ДЕКАБРЬ, ШИНАРА

7.45 — 8.00 — Юртара Іуйренаш. Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.25 — Передачай программа.

8.30 — 9.00 — Иллеш доах художественни самодеятельноста доакъашхоша.

9.15 — Дуне цхьан кІирагІа (нохчий меттала).

9.25 — Музыка.

9.30 — «Къона заманхо» (гІалгІай меттала).

9.50 — 10.00 — Реклама.

15.15 — Концерт.

16.00 — Передачай программа. Хаоттам.

16.01 — Цамалар — вахара боарам (гІалгІай меттала).

16.16 — 17.00 — Нохч-ГІалгІай радиос дІаязъяь керда ашараш.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — 18.40 — Хоамаш.

28 ДЕКАБРЬ, КХАЬРА

7.45 — 8.00 — Іа — ферме (нохчий меттала). Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.25 — Передачай программа.

8.30 — 9.00 — «Песни — улыбки» яха концерт.

11.15 — ДикагІа пайда эца производственни низех (гІалгІай меттала).

11.30 — 12.00 — Вузи перестройкаи.

15.15 — Ленински доттагІалца ба вай низ (гІалгІай меттала).

15.30 — Музыка.

15.35 — 15.45 — ЦІиялара кхерамзлен тІехьа.

16.00 — Передачай программа. Хаоттам.

16.01 — 17.00 — А. Хамхоева кхолламах йола музыкальни программа.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — 18.40 — Хоамаш.

29 ДЕКАБРЬ, ЕРА

7.45 — «Ускорение с торможением» яха передача.

7.57 — 8.00 — Передачай програма. Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.25 — Передачай программа.

8.30 — 9.00 — Илли оал Дагаев Валида.

11.15 — Коммунисташ хьалха ба (нохчий меттала).

11.30 — Советашка харжара накъадолхаш.

11.45 — 12.00 — Сено ю перестройка новкъарле? (гІалгІай меттала).

15.15 — 15.30 — «Шера итогаш: боахама расчети самоокупаемости». Беседа (гІалгІай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — Музыка.

17.30 — XX областной партконференце решеней мугІараштa тІехьа (гІалгІай меттала).

17.45 — Фу хиннад почтана?

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — Хоамаш.

18.40 —19.00 — Музыка.

30 ДЕКАБРЬ, ПІАЬРАСКА

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЯ СОЮЗ ВІАШАГІЪЕЛЛА ДИ.

7.45 — 8.00 — «Социализма арахьарча политика стратеги. Беседа.

8.15. — Республикански газетий обзор.

8.25 — Передачай программа.

8.30 — Нохч-ГІалгІай АССР-еи ВНР Комаромски областеи радиопереклична. Микрофона хьалхашка КПСС ЦК член парте Нохч-ГІалгІай обкома хьалхара секретарь В. К. Фотееви парте Комаромски обкома хьалхара секретарь А. Антолоции.

8.50 — 9.00 — Венгерски музыка.

11.15 — 12.00 — «Юртара берий музыкальни школа» яхача циклера передача.

15.15 — 15.40 — СССР-вай юкъара цІа. Композици (гІалгІай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.16 — Юрта вахар (гІалгІай меттала).

17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).

17.46 — ДоттагІлен концерт.

18.00 — Керда хоамаш.

18.30 — Хоамаш.

18.40 — Хьехамча — лакха цІи (гІалгІай меттала).

18.55 — 19.00 — Музыка.

31 ДЕКАБРЬ, ШОАТТА

7.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

7.50 — Передачай программа.

7.55 — 8.00 — Хоамаш. Хаоттам.

8.15 — Республикански газетий обзор.

8.30 — 8.45 — Предновогодни интервью (нохчий меттала).

10.45 — «Маьрша доагІалда, Керда шу». Композици (гІалгІай меттала).

11.00 — «Къонал».

11.30 — 12.00 — ГІоза гІулакхаш. (1988 шера 8 декабре хинна передача юха хилар).

12.30 — СалоІама минуташ. Литературно - музыкальни композици (нохчий меттала).

12.50 — 13.15 — Музыка.

15.15 — «ПхелагІа шоатта» яха эстрадни программа.

16.00 — 17.00 — Информационно - музыкальни программа.

18.00 — 19.00 — «Примите новогодние поздравления» яха передача.

1 ЯНВАРЬ, КІИРАНДИ

НОВОГОДНИЯ ЦІЕЙ

7.15 — Республикански газетий обзор.

7.30 — Передачай программа.

7.35 — 17.40 — Хоамаш. Хаоттам.

8.15 — 9.00 — «Примите новогодние поздравления» яха передача.

11.20 — 12.00 — «Калейдоскоп» яха музыкальни программа.

15.15 — 15.30 — «На веселой волне» яха композици (нохчий меттала).

16.00 — «Моаршал хьатІа доагІача шера». Республикански комсомола лауреата «СелаІад» журнала керттерча редактора йоазонхочун С. Чахкиева выступлени.

16.30 — «Къона тІехье» (нохчий меттала).

16.45 — 17.00 — Музыка.

18.00 — 19.00 — Новогодни совгІат. Музыкальни программа.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ03237. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4185.